

Autorská kniha

Lucie Horáková

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Grafický design
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Horáková**
Osobní číslo: **K13040**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Grafický design**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Autorská kniha**

Zásady pro vypracování:

Rozsah teoretické práce minimálně 25 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané celouniverzitní šablony viz Směrnice rektora č. 7/2014) ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků elektronické podoby práce a 1 výtisk graficky zpracované bakalářské práce, která má volnější grafickou podobu.

1. Teoretická část: naučná kniha pro děti a mládež
2. Praktická část: autorská kniha

Dále na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce v minimálním počtu 10 kusů pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

doporučené zdroje:

veškeré knihovnické a jiné fondy s literaturou na území ČR, SK, EU, webové stránky vztahující se k tématu, odborné časopisy a další literatura po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí bakalářské práce: M. A. Lenka Baroňová
Kabinet teoretických studií

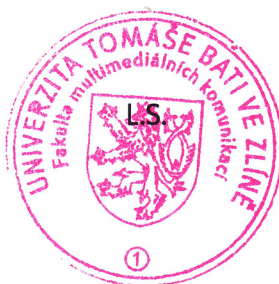
Datum zadání bakalářské práce: 2. listopadu 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 13. května 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.

děkanka

dr ak. soch. Rostislav Illík
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně .....11. 12. 2015.....

Horáková Lucie

.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá naučnou literaturou pro děti a mládež převážně na českém území. Teoretická část má za úkol shrnout rozdělení této literatury, její historická východiska i současnou tvorbu českých nakladatelství, která se touto tematikou zabývají. V neposlední řadě jsou zmíněny české knižní soutěže s kategoriemi věnujícími se dětským knihám. V práci jsou také zahrnuty naučné knihy a příručky týkající se českého skautingu, jelikož výstupem praktické části je autorská kniha právě se skautskou tematikou.

Klíčová slova: naučná literatura, autorská kniha, skauting, soutěže, příručka, dětská kniha

ABSTRACT

This bachelor thesis is concerned with science literature for children and the young mainly in the Czech territory. The aim of the theoretical part is to summarize the division of this literature, its historical basis and contemporary production of Czech publishing houses which focuses on this topic. Last but not least, some Czech book competitions with categories devoted to children books are mentioned. Science books and handbooks related to Czech Scouting are included in this work as well because the output of the practical part is author's book precisely with the scout subject.

Key words: science literature, author's book, scouting, competitions, handbook, children book

Ráda bych poděkovala vedoucí mé teoretické i praktické bakalářské práce paní M. A. Lence Baroňové za odbornou pomoc při zpracování tématu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. NAUČNÁ KNIHA PRO DĚTI A MLÁDEŽ	12
1.1. Obecné dělení podle způsobu vzniku.....	12
1.1.1. Intencionální díla.....	12
1.1.2. Neintencionální díla.....	12
1.2. Dělení z dalších hledisek.....	13
1.2.1. Ontogenetické členění	13
1.2.2. Genologické členění.....	14
2. LITERÁRNÍ DRUHY, ŽÁNRY A JINÉ POJMY NAUČNÉ KNIHY	15
2.1. Non fiction.....	15
2.2. Cestopis.....	15
2.3. Encyklopedie	16
2.4. Leporelo	16
2.5. Učebnice.....	17
2.6. Uměleckonaučná literatura.....	18
2.7. Říkadlo	18
3. VÝVOJ KNIHY PRO DĚTI A MLÁDEŽ	20
3.1. Počátky literatury pro děti a mládež	20
3.2. Literatura v době našeho národního obrození.....	21
3.3. Literatura 18. a 19. století	22
3.4. Literární dílo na přelomu 19. a 20. století	23
3.5. Dětská literatura 20. století.....	24
4. SKAUTSKÁ NAUČNÁ LITERATURA	26
4.1. Co je to vlastně skauting?.....	26
4.2. Skautské příručky a jiná literatura.....	26
4.3. Edice Skautské prameny	27

4. 3. 1.	Skautská praxe	27
4. 4.	Cestou k pramenům - 100 let skautingu v obrazech	28
4. 5.	Skautskou stezkou	28
4. 6.	Skautské stezky	29
4. 7.	Malé příručky	30
4. 8.	Skautské časopisy	30
4. 9.	Známé osobnosti skautingu	32
5.	VYBRANÁ NAKLADATELSTVÍ A JEJICH KNIHY PRO DĚTI	33
5. 1.	Nakladatelství Albatros	33
5. 1. 1.	Edice OKO	33
5. 1. 2.	Jak velbloud potkal řávu	34
5. 1. 3.	Encyklopedie pro děti 21. století	35
5. 2.	Nakladatelství Baobab	35
5. 2. 1.	Série knih To je	36
5. 3.	Nakladatelství MS Studio	37
5. 3. 1.	Edice technických pohádek	37
5. 4.	Nakladatelství Labyrint	38
5. 4. 1.	Hlava v hlavě	39
5. 4. 2.	Proč obrazy nepotřebují názvy	40
5. 5.	Nakladatelství Host	40
5. 5. 1.	Kamarádi z abecedy	41
5. 6.	Nakladatelství Petr Prchal	41
5. 6. 1.	Lucie Seifertová a její dílo	42
5. 7.	Tiskové Distribuční Centrum Junáka	43
5. 7. 1.	Příručka Skautskou stezkou	43
6.	SOUTĚŽE ZABÝVAJÍCÍ SE DĚTSKOU KNIHOU	45
6. 1.	Nejkrásnější česká kniha roku	45
6. 1. 1.	O soutěži	45
6. 1. 2.	Soutěžní kategorie	45
6. 2.	Magnesia Litera	46

6. 2. 1. O Magnesii Liteře	46
6. 2. 2. Kategorie Litera za knihu pro děti a mládež	46
6. 3. Zlatá stuha.....	46
6. 3. 1. O Zlaté stuze.....	46
6. 3. 2. Soutěžní kategorie	47
6. 4. Slovenské knižní soutěže.....	48
6. 4. 1. Soutěž Najkrajšie knihy Slovenska.....	48
6. 4. 2. Soutěž Najkrajšie a najlepšie detské knihy jari, leta, jesene a zimy	48
II. PRAKTICKÁ ČÁST	49
7. AUTORSKÁ KNIHA	50
7. 1. Informační zdroje.....	50
7. 2. Moje východisko	51
7. 3. Pracovní postup	52
ZÁVĚR.....	57

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá převážně naučnou knihou pro děti a mládež. Obsahuje ale i další knižní odvětví, jelikož vývoj naučné knihy vycházel z kontextu ostatních literárních žánrů (a ne vždy jen z těch dětských). Téma „naučná literatura pro děti a mládež“ jsem zúžila převážně na českou knižní scénu, jelikož při provádění průzkumu knižního trhu mi byly české knihy nejbližší. Naučná kniha je taková kniha, která čtenáři předá nové informace a zkušenosti, proto se jedná o pojem na jednu stranu relativní. Ne vždy je naučnou literaturou jen encyklopedie a podobná informativní díla, ale může se jednat i o příběhy s určitou mírou poučení a získání nových zkušeností.

Dále jsem do své bakalářské práce zahrnula některá česká nakladatelství, která mi jsou svou tvorbou sympatická. Vybírala jsem z jejich nabídky takové knihy, které jsem měla osobně v rukou a nějakým způsobem mě oslovily. Některé tak moc, že se již teď nachází u mě doma na polici. Mnoho z těchto publikací dostala i různá ocenění, proto se následně zmiňuji i o soutěžích, které se zabývají knihou. Jak z pohledu literárního, tak i vizuálního. Jedná se o takové soutěže, které nabízí kategorie pro dětskou knihu. Zahrnula jsem také soutěže slovenské, jelikož vychází ze stejných základů jako ty české, navazují na stejné knižní tradice.

Jednu z kapitol věnuji speciálně skautské naučné literatuře. Zabývám se zde jak skautskými příručkami, tak i časopisy, kde se vyskytuje spousta návodů a nápadů na vyplnění volných chvil. Obecně tedy naučnou literaturou, která vzniká pro skautskou organizaci a její potřeby. Tuto kapitolu jsem zahrnula z toho důvodu, že je úzce spojená s výběrem tématu mé praktické části bakalářské práce, kterou je autorská kniha pro malé skautky a skauty s různými návody a radami.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. NAUČNÁ KNIHA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

„Literatura přímo určená dětem a mládeži zahrnuje takovou tvorbu záměrně jim věnovanou a texty, které děti a mládež přijímají jako svou četbu.“ (Čeňková, 2006, s. 12) A pokud přidáme pojem „naučná kniha“, tak se jedná o takové publikace, jak již název napovídá, díky kterým se dítě učí něco nového, dozvídá se informace z různých oborů, jako může být například věda, technika, historie (sem bychom mohli zařadit klasické knihy ze školních lavic – učebnice, encyklopedie) apod.

1.1. Obecné dělení podle způsobu vzniku

Knihu a obecně všechny literární texty určené dětem a mládeži můžeme rozdělit podle toho, jakým způsobem a pro koho účelně vznikaly, protože to nebylo vždy úplně jednoznačné.

1.1.1. Intencionální díla

Pojem intencionální díla je odvozen od slova intence, což vyjadřuje účel či určitý záměr, tedy takové texty, které jsou od svého počátku dětem a mládeži záměrně adresovány. Vznikají přímo pro ně a jsou blíže určovány dalšími znaky. Bývají součástí konkrétní edice, které jsou vydávány pod určitým nakladatelstvím apod. Příkladem v dnešní době může být nakladatelství Meander a jeho edice Modrý slon, která se věnuje právě dětským tématům. Tato díla začala převažovat až ve druhé polovině 20. století (Čeňková, 2006, s. 12).

1.1.2. Neintencionální díla

Neintencionální díla jsou naopak ta díla, která ve svých počátcích dětem a mládeži určená nebyla, přešla z literatury pro dospělé či z folklórní tvorby. V průběhu času si je tito mladší čtenáři osvojili a za svou literaturu začali považovat. Může se jednat o díla, která začala být obsahem školních čítanek jako ukázkové texty během literární výchovy (např. svazky Karla Jaromíra Erbena – sbírka Kytice, kde se vyskytují básně jako Vodník, Polednice, Svatební košile, Zlatý kolovrat, které jsou dnes dětem a mládeži předkládány běžně, dokonce se je často učí a následně

recitují před školní tabulí, ale původně pro ně napsané nebyly, neboť tyto texty obsahují lehce hororový podtext. Dále také například dílo Boženy Němcové – Babička), antologie¹ bajek, divadelní texty apod. U neintencionálních textů jde však o díla, která dítě dokáže pochopit, ať už se jedná o obsah nebo formu, kterou je prezentováno. Popřípadě mohou být takové knihy dítěti přizpůsobeny, aby právě tyto faktory splňovaly (potom se jedná o literární adaptace).

1. 2. Dělení z dalších hledisek

I když existují různé druhy dělení literatury pro děti a mládež a doporučení, podle kterých je možné vybrat nejvhodnější knihu, vždy bychom měli mít na paměti, že nejde vše přesně klasifikovat. Musíme vnímat každé dítě jako samostatnou jedinečnou osobnost, která se nedá tak jednoduše „zaškatulkovat“. Z určitého kategorizování se může vymykat, jelikož psychický i fyzický vývoj dítěte je závislý na mnoha dalších faktorech, které nelze generalizovat na celou společnost.

1. 2. 1. Ontogenetické členění

Jedná se o nejčastější členění, zabývající se vývojovými stádii dítěte. Podle těchto stádií jsou vytvořeny věkové kategorie, na jejichž základě se přisuzují vhodné typy knih a celkově i literárních žánrů (Gebhartová, 1987, s. 18–19). Literární díla se tedy dělí pro *předškolní věk (3–6 let)* – zde jsou vhodná například leporela (z počátků nemusí být jen klasická z papíru. Pro opravdu malé děti, i mladší tří let se vyrábí z různých materiálů, můžeme nalézt plátěná, gumová, plstěná nebo kombinaci těchto materiálů). Dále *obrazové knihy s menším množstvím textu (zde často stále převládá ilustrace)* – pro tyto děti jsou to často zpracována říkadla, říkanky, písničky apod. Následuje *Mladší školní věk (6–10 let)* – školní učebnice pro první stupeň základní školy (slabikáře, čítanky aj.), encyklopedie s různým rozsahem textu a obrázků. A nakonec *starší školní věk (11–16 let)* – učebnice pro druhý stupeň základní školy a gymnázia, encyklopedie, obecně

---

1 Pojem antologie označuje výběr z literárních děl či jejich úryvků na určité téma (jednu konkrétní literární oblast, epochu apod.)

naučné knihy s větším poměrem textu vůči ilustraci – ta zde bývá často jen pro zajímavost nebo jako doprovodný prvek, který by mohl usnadnit dítěti učení.

1. 2. 2. Genologické členění

„Druhé možné členění literatury pro děti se opírá o hledisko genologické, což je členění podle literárních druhů a žánrů.“ (Gebhartová, 1987, s. 19) Kdy literární druh označuje, jestli se jedná o lyriku, epiku či drama a literární žánr (nižší jednotka, upřesňuje literární druhy), kam můžeme zařadit román, bajku...

2. LITERÁRNÍ DRUHY, ŽÁNRY A JINÉ POJMY NAUČNÉ KNIHY

Naučná kniha pro děti a mládež může být zprostředkována různými literárními žánry, což jsou vlastně určitá základní kritéria, která určují směr a formu celého finálního textu. Proto se v této podkapitole budu věnovat některým literárním žánrům a pojmům, které mohou být v naučných knihách pro děti a mládež použity.

2.1. Non fiction

„Termín používáme jako v genologickém smyslu souhrnný pro všechny typy tzv. literatury faktu, ať již jde o non fiction životopisnou, cestopisnou, uměleckonaučnou, reportážní, memoárovou apod., i když respektujeme rozdíly mezi nimi.“ (Chaloupka, Nezkusil, 1979, s. 128) Literatura faktu bývá častěji spojována s reportážním nebo dokumentárním stylem, avšak víceméně jsou si tyto dva termíny rovny a těžko se mezi nimi hledají rozdíly. Řečeno v obecné rovině, literatura non fiction spojuje funkce estetické s faktografickými.

2.2. Cestopis

Cestopis se nedá zařadit do jednoho určitého žánru. Je to dílo, které může spadat do více kategorií, a to i najednou. Může být napsán jako dobrodružné dílo, přesněji jako próza, ve které se autor stává sám vypravěčem. Často porovnává navštívené místo se svou vlastní (mohou se objevovat i další postavy, které určitým způsobem posouvají děj literárního díla dále) nebo forma non fiction či čistá naučná kniha (Mocná, Peterka a kol., 2004).

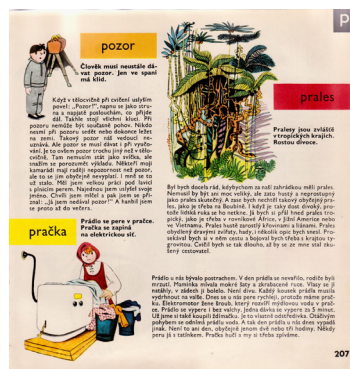
Obr. 1. Ukázka z cestopisu – To je Londýn

Obr. 2. Ukázka z cestopisu – Moje hrady a zámky

2. 3. Encyklopedie

Encyklopedie je dílo, jejíž obsah je tvořený pojmy, které mohou být rozřazeny dvěma způsoby. A to abecedně nebo dle určitých skupin, které jsou spolu tématicky propojené. Jedná se vlastně o specifický druh slovníku, který se snaží shrnout vědění lidstva z konkrétních okruhů. Oproti slovníku, ve kterém najdeme jen jednoduše vyjmenovaná hesla a jejich definice, bývají encyklopedie doplněné o velké množství obrázků, tabulek, nákresů, které napomáhají vysvětlit obsaženou problematiku. Často se rozlišují náročností vysvětlení pojmů. Je tedy rozdíl, jestli si vezmeme do ruky publikaci pro malého jedince, anebo pro dospělého čtenáře. V dětských knihách je přítomno mnohem větší množství obrázků. Nena-pomáhají látku jen dovysvětlit, někdy je autor pojímá jako ilustrace, které dítě dokáže zaujmout svým vtipem. Udrží tak jeho pozornost u knihy na mnohem delší časový úsek.

Obr. 3., obr. 4. Dětská encyklopedie – Bohumil Říha, 1962

2. 4. Leporelo

Forma knihy, která je často určena těm nejmenším čtenářům (dá-li se to tak vůbec označit, v mnoha případech o čtenáře ještě zdaleka nejde), plná barevných ilustrací, mnohdy s malým, anebo dokonce žádným rozsahem textu. Listů v knize nebývá velké množství, jsou harmonikově poskládány a slepeny nebo sešity k sobě. Je to vlastně typ publikace, která je knihou i hračkou najednou, protože ho lze rozkládat na různé způsoby nebo kolem sebe různě obkládat. Také je možné na něj nahlížet rozdílnými způsoby podle vyprávění děje. Jednou

z možností je, že na sebe jednotlivé stránky nenavazují a jen zobrazují jednotlivé obrázky. Možnost druhá nabízí rozložení leporela na dlouhý pás – potom je možné odvyprávět celý souvislý příběh (Stehlíková, 1984, s. 69). Tento typ knih je často naplněn světem, který děti obklopuje, hlavně proto, aby se naučily tyto pojmy rozeznávat a pojmenovávat je ve skutečnosti, a dále rozvíjet jejich fantazii. Častými tématy jsou zvířata, dopravní prostředky, abeceda apod.

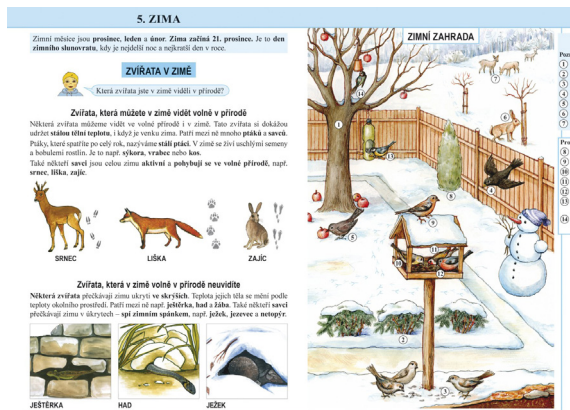
Obr. 5. Pohádkové leporelo

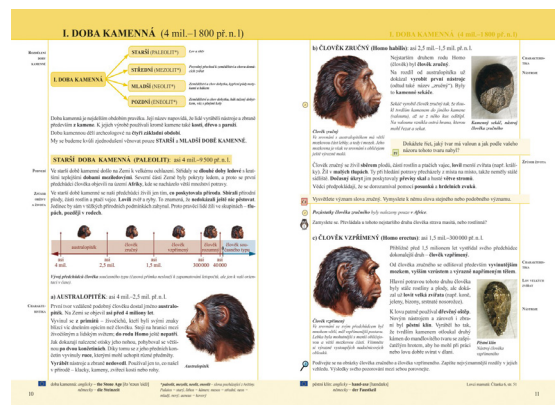
Obr. 6. Látkové leporelo

2.5. Učebnice

Učebnice je dílo určené pro žáky a studenty, které slouží jako učební pomůcka. Existují tak učebnice adresované různým věkovým kategoriím (pro 1. a 2. stupeň základní školy, gymnázia, odborná učiliště, vysokoškolská skripta), učebnice, které se věnují určité problematice (jednotlivým školním předmětům jako je matematika, dějepis, biologie, fyzika nebo i učebnice autoškoly apod.). Mezi první takovou knihu, kterou dítě ve škole potřebuje, je čítanka, která slouží k učení a zdokonalování se ve čtení. V 1. třídě tato kniha nese označení slabikář, kde zpočátku nejsou dlouhé texty, ale často věty rozdělené na nižší jednotky jako jsou slova a slabiky, navíc doplněné o barevné ilustrace, aby dítě celé látce lépe porozumělo. V dnešní době bývají učebnice často doplněny tzv. pracovními sešity, kdy může být pracovní část zahrnuta přímo v dané učebnici nebo se může jednat o jednoduchý černobílý sešit vazby V1 (levné použití svorek), kde se nacházejí různá doplňující cvičení (poslechová, spojovací, doplňovací). Ta mají za úkol ověřit znalosti jeho majitele. Ze škol známe například takto koncipované učebnice cizích jazyků, kdy jeho velkou část tvoří i dvojjazyčný slovníček.

Obr. 7. Ukázka z učebnice prvouky Já a můj svět 2

Obr. 8. Ukázka z učebnice Dějepis 6 – Pravek, starověk

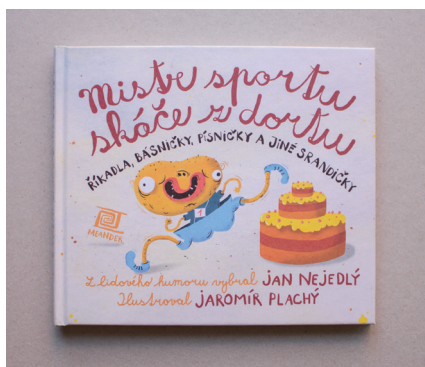
2. 6. Uměleckonaučná literatura

„V pracích o literatuře pro děti a mládež se tento termín vžil pro označení takové non fiction, jež ozvláštňenými výrazovými prostředky a tvárnými postupy sděluje zejména fakta naučné povahy, poznatky z vědy, techniky apod. Mnohdy bývá výraz uměleckonaučná literatura užíván obecně pro všechnu non fiction, tedy i např. pro cestopisnou, životopisnou apod., což není zcela přesné.“ (Chaloupka, Nezkusil, 1979, s. 133) Jde vlastně o typ literatury stále plné faktů, které se však dostalo beletrizace. Je tedy psaná prózou – dochází tak k větší popularizaci u čtenářů (Matoušek, Reissner, 2006, s. 4).

2. 7. Říkadlo

„Literární žánr, kterým se vlastně učí dítě mluvit (...)“ (Gebhartová, 1987, s. 19) Řeč je pro dítě nová dovednost. Zpočátku mu není rozumět, hraje si se zvuky a pár slovy, co již umí říci, různě je překrucuje, zkouší z nich vytvořit nová slova. Říkadla jsou tedy krátké verše (vznikla na základech dětského folkloru), často jejich obsah nemá zcela logický smysl (ve velké míře jsou zaplněna citoslovci), obsažená slova jen zvukem zapadají do rýmu (např. Eniky, beniky, kliky apod.). Před hlubším sdělením upřednostňují právě rytmické efekty, které do sebe zapadají zvukově. Dítě si je potom lépe zapamatuje a zapojí k nim vlastní kreativitu a domýšlí si pokračování. Mnohdy slouží ke hře i s dospělým. Některá říkadla jsou doplněna o tanečky, či jiné názorné pohyby. Dítě s dopomocí dospělého vlastně

ztvárňuje to, o čem se v říkadle hovoří – příkladem může být říkadlo Vařila myšička kašičku nebo Šiju boty do roboty. (Gebhartová, 1987) Spolu s obrázky jsou ve velké míře využívána pro knižní typ leporelo.

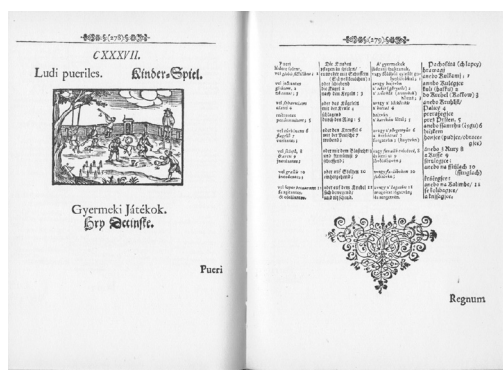
Obr. 9., obr. 10. Ukázka z knihy Mistr sportu skáče z dortu – Říkadla, básničky, písničky a jiné srandičky

3. VÝVOJ KNIHY PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Tato kapitola se nebude zabírat pouze naučnou literaturou, jelikož je třeba osvětlit i její historická východiska. Kapitola obsahuje převážně historii knihy české, ale je třeba ji zasadit i do evropského kontextu, jelikož se u nás díla často přebírala a byla překládána z cizích jazyků. Kapitola je rozdělena do několika podkapitol, které popisují různá časová období, kdy se knihy pro děti mládež rozvíjely.

3.1. Počátky literatury pro děti a mládež

„Až do konce osmnáctého století se na dítě nahlíželo jako na zmenšeninu dospělého; ... Za první intencionální dílo ve světovém kontextu se považuje ilustrovaná encyklopedie *Orbis Sensualium Pictus* Jana Amose Komenského (1. vyd. 1658 v Norimberku...)“ (Čeňková, 2006, s. 13) Jan Amos Komenský poprvé použil pro lepší představení látky rytinové obrázky, které navíc doplnil o popisky současně ve třech jazycích – češtinou, němčinou a v neposlední řadě latinou. Nejednalo se o prosté zobrazení pojmu v heslech, ale naopak o souvislý text, ve kterém se u některých slov objevovala čísla, která byla následně také vepsána do obrázku k předmětu nebo situaci, která daný pojem vysvětluje. *Orbis pictus* byl v minulosti velice oblíbenou publikací. V dnešní době se považuje za první učebnici určenou přímo dětem, která se v 18. století stala nejprodávanější knihou a byla přeložena do dalších jazyků. (Gebhartová, 1987, s. 36)

Obr. 11. Ukázka z knihy *Orbis Sensualium Pictus* – Jan Amos Komenský

3. 2. Literatura v době našeho národního obrození

Mezi prvními se u nás objevovaly překlady děl z jiných zemí, často z Německa, dále abecedáře, slabikáře, které usnadňovaly zapamatování textů. Nedílnou součástí byly do této obrozenecké doby také texty náboženské. První knihy napsané v českém jazyce se objevují koncem 18. století a začátkem 19. století, tedy s počátkem našeho národního obrození.

Existují zde současně dva zdroje literatury pro děti a mládež. Tím prvním jsou zdroje folklórní. Ústní lidová slovesnost, se kterou přichází do kontaktu hlavně venkovská mládež (příkladem mohou být např. lidové pohádky, tajemné pověsti, různá říkadla a rozpočítadla, která napomáhala dětem při různých hrách). Většinou se jedná o nepsané formy, často předávané z generace na generaci. Folklór se vyznačuje tím, že autor děl bývá neznámý. Přenášením na mladší generace se může postupně i lehce proměnit – člověk si přirozeně v určité míře přizpůsobí k obrazu svému to, co slyšel, co mu bylo předáno od někoho jiného.

Zdrojem druhým jsou nové pedagogické texty, které se snaží na dítě zapůsobit prostředkem rodinné a školní výchovy, na čemž má své zásluhy šíření myšlenek spojených s osvícenstvím a vynálezem knihtisku (v celoevropském kontextu). Tento stroj umožnil vzniku většího množství knih, obecně celá výroba se o mnoho urychlila. U nás se o velký posun zasloužili panovníci Marie Terezie a Josef II. s jejich patenty jako bylo prodloužení povinné školní docházky a celkově zavedení školní docházky i na venkově, zrušení nevolnictví, toleranční patent, který vedl ke zrovnoprávnění náboženství apod. Najednou tedy vznikla potřeba produkovat mnohem větší množství učebnic a celkově učebních pomůcek než doposud, rozšířil se tak i vznik čítanek. *„Školní čítanka byla ve svých počátcích didaktickou ‚čítací knihou‘ všeho učiva a postupně se vyvíjela do soudobé podoby souboru vybraných literárně umělecky hodnotných textů s metodickým aparátem.“* (Čeňková, 2006, s. 15)

Mezi těmito dvěma proudy neustále vznikaly konflikty, kdy se mravoučná intencionální literatura snažila dostávat do pozadí tu folklórní. Intencionální literární texty tedy tvořily převážně výchovné spisy a spisy potřebné do školních lavic. „Ustavují se výhradně dětem určené formy jako obrazová kniha, antologie písní, bajek nebo mravoučných vyprávění, divadlo pro děti, naučné knihy, časopisy a rádce pro mládež. (...)“ (Mocná, Peterka, 2004, s. 363)

3.3. Literatura 18. a 19. století

Koncem 18. století začínají být tvořeny účelné literární adaptace určené dětem a mládeži, což znamená, že texty z oblasti pro dospělé jsou přepracovány, zkráceny či přeformulovány tak, aby byly vhodné přímo pro mladší čtenáře. V českých zemích se této oblasti věnují například Václav Matěj Kramerius a jeho syn Václav Radomil, kteří pracovali na vydávání (pod společností Česká expedice) oblíbených adaptací hlavně pro mládež. Příkladem mohou být Arabské pohádky (1795), Laudonův život a jeho hrdinští činové (1789), dále potom Obnovený Ezop (1815) aj., série robinzonád – Mladší Robinson Joachima Heinricha Campeho, (v německém jazyce roku 1779, česky 1808). (Čeňková, 2006, s. 14)

Na přelomu 18. a 19. století byly vydávány rozmanité spisy s mravní tematikou, kde se opět nezapomnělo ani na mládež. „V. M. Kramerius např. sestavil *Zrcadlo šlechtnosti pro mládež českou* (...)“ (Mocná, Peterka, 2004, s. 365), což je dílo, obsahující abecedně seřazená přísloví a mravoučné příběhy pocházející již z období antiky.

V tvorbě děl pro děti a mládež se angažovali významní čeští obrozenci a autoři klasické literatury jako byl Antonín Puchmajer, František Ladislav Čelakovský, Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Božena Němcová, Jan Neruda a další. Tito autoři započali i sběratelství. Co se týče literatury, objevovali stará folklórní díla, kterými se inspirovali. František Ladislav Čelakovský se věnoval tvorbě čítanek pro mládež (věková kategorie střední školy – první taková čítanka vznikla

kolem roku 1850), dále se podílel na ideových pojetích doporučené četby (Čeňková, 2006, s. 15). Tito spisovatelé již pochopili, že „dětská literatura“ je důležitou součástí výchovy dětí a mládeže, a proto je podstatné se jí věnovat. A nejednalo se jen o důležitou součást výchovy, ale ve stejné míře i vzdělání. Jak bylo již zmíněno, v hojném počtu byly psány publikace, které byly potřebné během školní výuky. To obecně řečeno znamená, že „...V tomto období byl položen základ naučné literatury a jejím menším formám. Trvalo však jak půl století, než z nich vykryštovala umělecko-naučná literatura.“ (Voráček, Chaloupka, 1984, str. 16)

Poslední třetina 19. století je ve znamení prohlubování uměleckých hodnot knih. (Mocná, Peterka, 2004) Do této doby byla literární díla určená dětem a mládeži považována za neuměleckou část písemnictví. Také se probudil zájem autorů o lidovou slovesnost, která byla do této doby často v konfrontaci s mravoučnými školními či náboženskými texty. „(...) většina autorů v první řadě sledovala, aby kniha byla pomocníkem, jenž slouží výchově dítěte odpovídající tehdejší představám mravním, národním, sociálním i náboženským.“ (Chaloupka, 1989, s. 19) Velkou oblibu si postupně získává žánr autorská pohádka (např. dílo Broučci od Jana Karafiáta, které muselo být ovšem později přeupraveno, protože svou podobou nevyhovovalo totalitnímu režimu našeho státu).

3. 4. Literární dílo na přelomu 19. a 20. století

„V průběhu 20. století se objevovaly snahy o vymezení pojmu LPDM² a jeho celkového uchopení v rámci literárněvědného bádání. Kromě faktografických příruček v padesátých a šedesátých letech 20. století začaly v evropském kontextu vycházet studie o jednotlivých žánrech a literárněhistorických etapách vývoje LPDM.“ (Čeňková, 2006, s. 11)

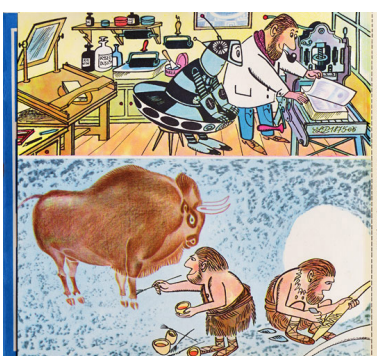
V roce 1913 začal v Česku vycházet časopis Úhor, který se aktivně zabýval teorií a kritikou literatury pro mládež. Toto revue sleduje dění okolo literatury určené

dětem a mládeži, publikuje studie, doporučení apod. Dále roku 1919 vzniká Knihovna českých spisů pro děti a mládež a Společnost přátel literatury pro mládež, které vylepšily podmínky pro vydávání a celkově propagaci literatury pro děti. (Voráček, Chaloupka, 1984, s. 61)

3. 5. Dětská literatura 20. století

V tomto období se začíná projevovat nový typ naučné literatury, a to tzv. uměleckonaučná. Tato díla se vyznačují tím, že jsou umělecky stále na vysoké úrovni, ale zároveň plní i funkci vzdělávací. (Matoušek, Reissner, 2006, s. 7) Mezi prvními knihami v této kategorii byla například *Kapka vody* (vydána roku 1935) – kde autor, Josef Věromír Pleva, podává informace o koloběhu vody v přírodě vyprávěním s prvky reportážního stylu, odpovídajícím čtenářským schopnostem malého dítěte. (Matoušek, Reissner, 2006, s. 7)

S nástupem totalitního režimu proběhly v Čechách zásadní změny, „(...) květen 1945 otevřel dětské knize možnosti dosud nebývalé. Vzdemutá vlna radostné aktivity byla záhy po osvobození podchycena a usměrněna promyšlenou koncepcí nové kulturní politiky.“ (Stehlíková, 1979, s. 4) Vznikla nová česká nakladatelství na úrovni státních podniků, což zajistilo příznivé finanční i materiální podmínky. Příkladem může být nakladatelství Mladá fronta nebo Státní nakladatelství dětské knihy (dnes funguje pod názvem Albatros). Tato nakladatelství dala vzniknout mnoha novým edičním řadám. (Stehlíková, 1979, s. 5)

Obr. 12., obr. 13. Ukázka z edice Proč?

Dá se říci, že díky komunistickému totalitnímu režimu vládnoucímu na našem území od roku 1948 do 1989 (i když s krátkými přestávkami lehkého uvolnění – např. po roce 1956), se do vrstev knih pro děti a mládež dostala významná česká jména. Tento politický režim utlačoval mnoho autorů, některé dokonce přímo na životě (velké množství českých tvůrců emigrovalo do zahraničí, kde pro ně byly lepší podmínky pro život i pro práci, kde mohli vydávat svá díla bez omezení). To se projevilo větším zájmem o dětskou literaturu, a kde byla o něco větší možnost svobodného vyjádření než v ostatních odvětvích literatury. (Matoušek, Reissner, 2006, s. 4–5)

90. léta jsou symbolem pádu totalitního režimu. Dříve státem řízená a finančně podporovaná nakladatelství již nejsou dále regulovaná. Uvolnění režimu má vliv i na to, že ve druhé polovině 90. let 20. století vznikalo čím dál tím více literatury překladové (anglické, německé aj.), literárních adaptací, reedic apod. V naší zemi ve velké míře vznikají či jsou dovážené knihy populárně naučné, historické, zeměpisné, kulturologické a další. Začínají být více oblíbená encyklopedická díla řazená podle tématických oblastí³, což je určitě kladný faktor, pokud se potřebujeme dozvědět něco komplexnějšího než pouze vyhledat určitý pojem. K tomu lépe slouží slovníky či lexikony, většinou řazené právě abecedně. (Mocná, Peterka, 2004, s. 371)

---

3 V dřívějších dobách vznikaly encyklopedie spíše řazené abecedně nebo chronologicky.

4. SKAUTSKÁ NAUČNÁ LITERATURA

Skautské myšlenky a spolu s nimi skautská naučná literatura pro děti se u nás dostává do povědomí v první polovině 20. století. Tyto myšlenky původně pocházejí z Velké Británie. (Čeňková, 2006, s. 15)

4.1. Co je to vlastně skauting?

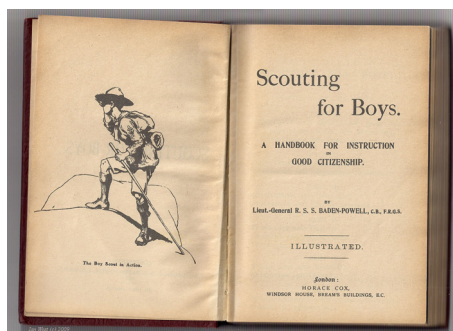
Skauting je celosvětové hnutí, dalo by se říci výchovná organizace, založena roku 1907 sirem Robertem Baden-Powellem ve Velké Británii na základě vojenské disciplíny. V USA myšlenky velice blízké skautingu prezentoval zakladatel Woodcraft Indians, Ernest Thompson Seton. První tábor pořádal již v roce 1902.

„Východiskem skautingu je přesvědčení, že na světě může být lépe. A že záleží na každém člověku, co pro to udělá. Posláním skautingu je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních i tělesných schopností tak, aby se mohli stát pilíři lidského společenství, aby byli ochotní a schopní utvářet svět kolem sebe k lepšímu.“ (Břicháček, 2008, s. 7)

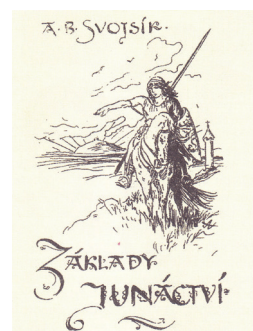
4.2. Skautské příručky a jiná literatura

Do Čech tuto skautskou ideologii přenesl profesor tělocviku Antonín Benjamin Svojsík roku 1911 a ihned přeložil anglickou příručku Scouting for boys napsanou již výše zmíněným R. B. Powellem. Tato publikace shrnuje poznatky z prvního skautského tábora na světě na ostrově Brownsea, pořádaným právě sirem Powellem (tábor byl čistě chlapecký, jelikož zkoušel na výchovu chlapců aplikovat vojenské principy – po dlouhá léta sloužil britské armádě). O rok později se stala základem pro Svojsíka k vydání vlastních příruček. Příkladem mohou být publikace Český skaut a Základy junáctví (dodnes přezdívaná jako tzv. „česká skautská bible“), kde se můžeme dočíst o samotných principech skautingu, ale i o úctě k přírodě či ostatním lidem. Nejsou to jediné publikace vydané A. B. Svojsíkem. Pro myšlenku a principy skautingu se nadchl, pořádal tábory, výpravy do přírody, pro které vydal další příručky plné užitečných informací o živočišstvu,

rostlinách, přežití v přírodě, orientaci v terénu, ale i tělovýchově a sportu (např. příručky Táboření, V přírodě, Umění pozorovat aj.).

Obr. 14. Ukázka z knihy *Scouting for Boys* – R. B. Powell

Obr. 15. *Základy junáctví* – A. B. Svojsík

Obr. 16. Podobizny zakladatelů skautingu

Dá se říci, že takovými současnými dvorními spisovateli skautských příruček je Miloš Zapletal a Václav Břicháček, který bohužel již v roce 2010 zemřel.

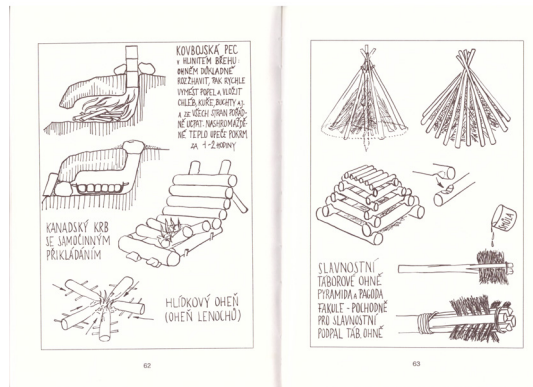
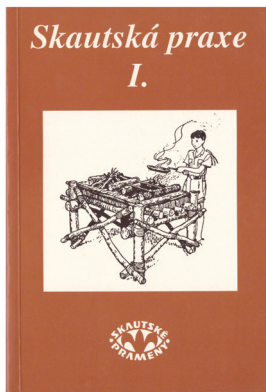
4. 3. Edice Skautské prameny

Jedná se o edici 29 naučných knih nakladatelství Skauting Liberec, která řeší různorodá témata (Edice Skautské prameny, ©2008–2016). Od manuálních dovedností, trávení času v přírodě až po vymýšlení programu, her a organizace letních táborů.

4. 3. 1. Skautská praxe

Jedná se o dvojici knih *Skautská praxe I.*, *Skautská akce II.* – Odkaz přírodních národů. Knihy jsou převážně obrázkové, text slouží jen k doplnění obrazových návodů, které popisují například jak rozdělat oheň různými technikami (vynechává ty moderní, což jsou tekuté i tuhé podpalovače), stavba přístřešku pro krizové situace v přírodě, nařezání dřeva apod. Dětem je příjemné knihami listovat právě proto, že nejsou plné textu, vše je vidět názorně na první pohled. Autor v úvodních slovech sám upozorňuje na to, že by čtenář neměl usnout na vavřínech a zůstat jen u procházení obrázků, ale měl by vyrazit ven a dovednosti si v praxi vyzkoušet, protože ač některé věci mohou na obrázku vypadat jedno-

duše, skutečnost se může lišit. (Tomášek, 1995, s. 5) Publikace vyšly v roce 1995. Bohužel ztrácejí na své aktuálnosti, co se týče některých tématických okruhů, proto nejsou v dnešní době natolik využívány, jako tomu bylo dříve.

Obr. 17., obr. 18. Skautská praxe I. – ukázka ilustrací z této publikace

4. 4. Cestou k pramenům – 100 let skautingu v obrazech

Publikace formátu A4 byla vydána u příležitosti stoletého výročí skautingu v českých zemích nakladatelstvím TDC. Jedná se o již třetí, doplněné obrázkové zpracování historie českého i zahraničního skautingu.

Obr. 19., obr. 20. Cestou k pramenům – 100 let skautingu v obrazech a ukázka z této publikace

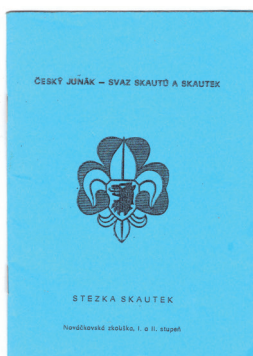
4. 5. Skautskou stezkou

Publikace patřící mezi základní příručky.⁴

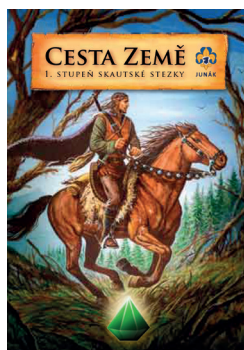
4 Více o této knize na s. 43

4. 6. Skautské stezky

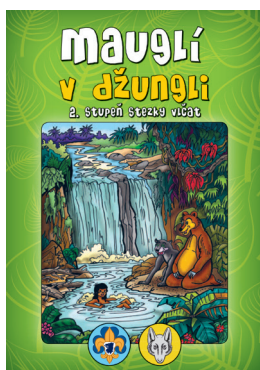
Jde o malé knížečky, které by měly pomoci při získávání nových dovedností a znalostí. Dovednosti ve stezkách jsou odstupňované podle věku. Pro vyšší věkovou kategorii, skautky a skauty, se nazývají Skautské stezky. Ty jsou zpracovány na základě fantasy příběhu, součástí je také karetní hra, samolepky, nášivky na kroj atd., které fungují jako systém odměn za splněné body a stupně stezky. Pro děvčata (světlušky) se nazývají Kouzelná lucerna a chlapce (vlčata) nesou jméno Mauglí v džungli (stejně jako u těch skautských zde funguje pro plnění úkolu množství nášivek a samolepek, které se lepí do jednotlivých sešitů). Všechny tyto sešity jsou tedy vytvořeny formou hry. Jednotliví členové plní úkoly sami za sebe, každý vlastní jeden takový bloček, ve kterém je prostor na dopisování informací o úkolech a jejich plnění, lepení samolepek apod. Bývají rozděleny do čtyř stupňů, kterými jednotlivci postupně prochází. Nejde však jen o manuální zručnost, ale především o mravní výchovu, osobní rozvoj a motivaci.

Obr. 21. Stará skautská stezka

Obr. 22., obr. 23. Ukázka nových skautských stezek

Obr. 24.–obr. 26. Ukázka nových stezek pro vlčata

4. 7. Malé příručky

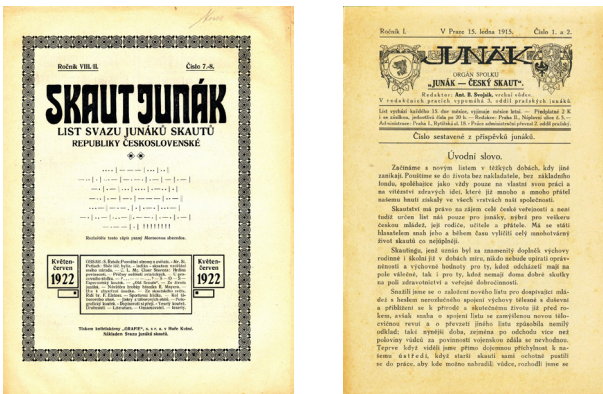
V průběhu formování skautských myšlenek vznikla i spousta malých černobílých příruček formátu přibližně A6. Jedná se o drobné sešitky zhruba o třiceti až čtyřiceti stranách, které obsahují opět drobné obrázkové návody. Znovu zde najdeme návody na přípravu táborových ohňů, uzlů, první pomoci, ale také stopování, rozestavení tábořiště, cviky pro fyzickou zdatnost atd.

Obr. 27., obr. 28. Ukázka některých příruček

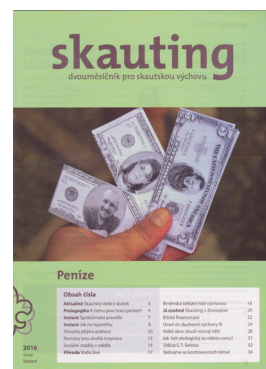
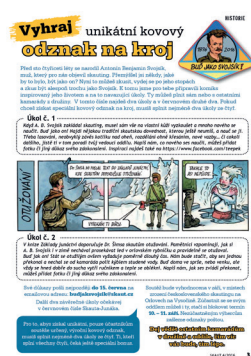
4. 8. Skautské časopisy

15. ledna roku 1915 vyšlo první číslo skautského časopisu Skaut-Junák (Časopis Skaut-Junák 1915–2015, © 2015). Časopis nebyl určený jen pro členy organizace, ale měl za úkol skauting rozšířit do povědomí širší veřejnosti (mezi rodiče, spolužáky aj.).

Obr. 29., obr. 30. Ukázka prvních čísel časopisu

Periodikum funguje s určitými přestávkami do dnešních dnů, kdy z jednoho původního časopisu určeného všem členům, vzniklo pět různých, odlišených pro rozdílné věkové kategorie. Pro nejmenší je zde Benjámína, jak již název napovídá, tak je určený benjamínkům, tedy děti předškolního věku. Pro světlušky a vlčata vychází Světýlko. Časopis je plný hravých úkolů, rukodělných návodů, křížovek, naučných článků nejen ze skautského prostředí. Pro skupinu skautů a skautek je zde Skaut-Junák. Časopis je koncipován podobně jako předchozí Světýlko, jen odpovídá vyššímu věku. Věnuje se také osobnímu rozvoji. Obsahuje určité výzvy nejen pro jednotlivce, ale pro celé družiny. Dále Skauting, časopis určený vedoucím napomáhající v oblasti metodiky – práce s dětmi a celkově činnosti v oddíle a Roverský kmen, periodikum pro členy přibližně od patnácti let, který řeší současné otázky ze skautského světa – celorepublikové i mezinárodní akce, program pro mládež, ale i aktuální dění ve světě. Také vychází periodikum Skautský svět, které je určené vedoucím v různých věkových kategoriích. Každý registrovaný člen obdrží jeden druh z tohoto výběru časopisů v pravidelných intervalech do vlastní schránky.

Obr. 31.–obr. 35. Současné skautské časopisy

Roku 2012 byl spuštěn projekt Skautské časopisy online, který postupně začal pracovat na digitalizaci těchto skautských periodik. Dnes je možné na webu www.casopisy.skaut.cz vyhledávat mnohá čísla podle štítků, které kromě iniciátorů projektu přidávají i sami čtenáři. Stránky jsou nejen skvělý historický přehled, jak se periodikum vyvíjelo, ale také užitečný zdroj „pracovních listů“, které je možné využít nejen k učení během skautských programů, aniž bychom museli prolistovat spousty starých sešitů, ale i k vyplnění volného času mimo skautskou klubovnu (jen tak pro zábavu). Stačí si jej jednoduše stáhnout v PDF a vytisknout.

4. 9. Známé osobnosti skautingu

Členy Junáka bylo v celé jeho historii mnoho mediálně známých osobností. Příkladem může být např. Zdeněk Burian (ilustrátor a malíř, který se podílel na uměleckonaučné literatuře pro děti a mládež), Jaroslav Foglar (známý spisovatel a současně skautský vedoucí přezdívaný Jestřáb), Jan Antonín Baťa, Eva Holubová, Anna Geislerová, Václav Havel aj. Dalším významným jménem spjatým se skautingem je Mikoláš Aleš. Výtvarník, který nepůsobil jako činovník, přesto je pro tuto organizaci velice významnou osobností. Vytvořil znak celého českého skautského hnutí – a to zlatou lilii, uprostřed které se nachází bílý štít s černou psí hlavou. Tento pes znázorňuje přesněji znak Psohlavců – odkaz na chodské strážce našich hranic, symbol české statečnosti, spolehlivosti a odhodlání. Pro střední z lístků lilie značí, že skaut najde vždy správnou cestu a nikdy se nevyhne překážce. Jde přímo za svým cílem. Dále trojlístá lilie znázorňuje tři body skautského zákona a tři základní věkové kategorie, kterými je vlče (světluška), skaut (skautka) a rover (rangers). Lilie leží na modrém trojlístku, který je symbolem skautek. (Břicháček, 1998, s. 32)

Obr. 36. Skautský symbol

5. VYBRANÁ NAKLADATELSTVÍ A JEJICH KNIHY PRO DĚTI

Nakladatelství vybraná do této kapitoly nejsou vždy produkující čistě jen dětskou knihu, ale v určité části tvorby se jí věnují. Zabývám se zde knihami, které mají naučný podtext a dokáží dítě obohatit v mnoha směrech (jsou zajímavé i po vizuální stránce). Zvolila jsem knihy, které jsou svým obsahem zajímavé, a mne osobně jejich obsah upoutal.

5.1. Nakladatelství Albatros

Nakladatelství Albatros, dříve známo pod označením Státní nakladatelství dětské knihy, funguje od roku 1949. Tím se do naší historie zařadilo jako nejstarší nakladatelství věnující se vydávání literatury pro děti a mládež. Dnes je součástí společnosti Albatros Media a. s. (Albatrosmedia, [b. r.]).

5.1.1. Edice OKO

Edice Oko, vydávaná již zmíněným nakladatelstvím Albatros se dá považovat za jednu z nejznámějších edic věnujících se naučné knize pro děti a mládež. Knihy v této ediční řadě vychází již od roku 1961 ve formátu 14 x 10 centimetrů (Wikipedia, © 2016). Malý formát je zvolený proto, aby byl dobře přenosný, aby dětem nic nebránilo v tom vzít si knihu kamkoliv s sebou. Například do školy ve školní aktovce, a tím pádem mít možnost dohledat vždy informace, které zrovna potřebují vědět a nemají je ve své hlavě. Některé knihy z edice je možné naleznout i v elektronické podobě na CD.

Pravděpodobně nejznámější publikací této řady je Rozum do kapsy, přinášející široké spektrum informací, kterými by mělo každé dítě disponovat. Zároveň již na prvních stranách autor upozorňuje, že během výroby knihy došlo k určitým změnám a novým událostem, které se už nedaly do knihy přidat. Proto si má majitel informace sám aktualizovat, a to i v budoucnu, aby knihu mohl déle využívat, protože informace ve světě se rozrůstají dosti rychle. (Pálka, 1964) Díky své popularitě se Rozum do kapsy dočkal již devíti přepracování a obnovení již zmi-

něných zastaralých informací. Poslední aktualizace proběhla roku 2004. Nakladatelství uvádí stejně jako u předchozích vydání, že je kniha vhodná pro děti od devíti let. (Martinius, © 2011–2016) Mezi další publikace ediční řady Oko patří například Knížka poslední záchrany, Malá tábornická encyklopedie, Naše houby, Naše stromy a keře aj. Byla zpracována veškerá témata, co by mohla člověka napadnout. Všechny knihy tohoto formátu, ač mají různé autory, se vyznačují určitým rozpoznatelným charakterem, ať už se to týká formátu, úpravy obálky nebo urovnání vnitřního obsahu.

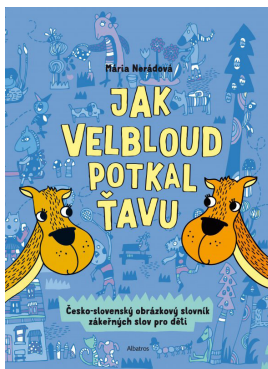
Nově také na základu Oka vznikla další edice menšího rozsahu, která dostala název Očko. Odlišuje se kroužkovou vazbou a menším formátem. Patří sem České dějiny stručně a přehledně, Táboříme! Stručně a přehledně, Evropské dějiny stručně a přehledně, Naše houby stručně a přehledně, Taháky do kapsy a jako poslední Knížka první záchrany.

Obr. 37.–obr. 39. Ukázka edice Oko

5. 1. 2. Jak velbloud potkal ťavu

Mária Neradová vytvořila jako svou bakalářskou práci na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně obrázkový slovník, porovnávající dva velice si blízké slovanské jazyky. Tedy češtinu a slovenštinu. S našimi sousedy nás nespojuje jen slovanský jazyk, ale také bohatá historie, kulturní zvyky atd. Každodenní kontakt však vymizel, takže není nic zvláštního na tom, že občas může vzniknout mezi Čechem a Slovákem malá jazyková bariéra. Největší problém mají s dorozuměním malé děti, které již nezažily dozvuky historie (Albatrosmedia, [b. r.]). Je pro ně těžko pochopitelné, že kefka je kartáček, ťava je velbloud a tak dále.

Obr. 40, obr. 41. Ukázka z knihy *Jak velbloud potkal ťavu* – Mária Neradová

5. 1. 3. Encyklopedie pro děti 21. století

Hravá encyklopedie s osmi stovkami pojmů seřazených dle abecedy (úkolem není děti jen pobavit, ale také jim vštípit abecedu). Hesla jsou stupňovaná podle náročnosti. Na začátku knihy jsou zobrazeny taková, které jsou snadno pochopitelné i těm nejmenším (např. zvířátka, členové rodiny...). Dále autor, tedy Jiří Žáček, postupuje k pojmům odbornějším (ohledně vědy, techniky – jelikož byl sám původním povoláním inženýr, nemohl na tato odvětví zapomenout), až se plynule dojde k pojmům abstraktním jako je třeba náboženství (Albatros.cz, [b. r.]).

Obr. 42., obr. 43. Ukázka z knihy *Encyklopedie pro děti 21. století* – Jiří Žáček

5. 2. Nakladatelství Baobab

„Nakladatelství Baobab se zaměřuje na vydávání nekomerční současné prózy, poezie a autorské výtvarné knihy pro děti.“ (Almanach Labyrint ©2000–2016) Nakladatelství Baobab vytváří edice pro různé věkové kategorie. Podporuje mladé, ještě nezařazené umělce, s nimiž spolupracuje na edici *Do malé kapsy*,

kde vychází množství autorských knih. Dále je tu např. edice Lemur, pod kterou vychází klasická ilustrovaná literatura pro děti z období 20. století (česká i zahraniční). Je možné také uvést edici Bigbao, jak již název napovídá, bude se jednat o knihy pro starší děti či dospívající mládež. Tato společnost lidí se nezajímá jen o nakladatelskou činnost, ale i o zviditelnění nekomerčních autorů – nástupcům nové generace a obecně této kultury (do které nezapadá jen literatura, ale také divadlo aj.) – pořádá výstavy, iniciuje divadelní představení, autorská čtení. Toto nakladatelství bylo založeno v roce 2000 (Almanach Labyrint, © 2000–2016).

5. 2. 1. Série knih To je ...

Miroslav Šašek, po světě velice známý autor, který zpracoval osobitým způsobem naučné ilustrované cestopisy. Například kniha To je Paříž (která se stala první knihou série To je ..., vychází ze snahy zachytit pohled na město jinak, aby působilo opravdově tak, jak ho autor vidí, nebo ještě lépe cítí). Dále knihy To je Řím, To jsou Benátky, To je New York, To je Londýn, To je Austrálie a spousta dalších hlavních metropolí světa. V zahraničí je tento autor velice známý, u nás se bohužel kvůli neshodám s režimem (emigroval právě do Paříže, která ho okouzila) dostává na výsluní až v posledních letech. Nakladatelství Baobab postupně překládá jeho publikace z cizích jazyků a rozšiřuje je tak do povědomí veřejnosti (Baobab, Miroslav Šašek, [b. r.]). Knihy jsou plné krásných ilustrací a jednoduchých hesel, které se vždy ke konkrétnímu obrázku vztahují a blíže ho osvětlují. Publikace byly přeloženy do několika jazyků a získaly mnohá ocenění po celém světě (This is M. Sasek, © 2009). Série cestopisů měla být daleko rozsáhlejší, některá města dokonce sama požádala pana Miroslava Šaška, aby jim cestopis na míru vytvořil. Některé se tak proslavily, že podle knih To je New York, To je Izrael, To jsou Benátky, To je Irsko byly natočeny i filmy (Miroslav Šašek Foundation, [b. r.]). *„Dědicové autorských práv na dílo Miroslava Šaška z České republiky, Belgie a Švýcarska, se rozhodli vložit tato práva do nadace. (...) Ve svém statutu si stanovili za úkol mimo jiné podporovat šíření díla Miroslava Šaška ve světě a podporu současné tvorby knih pro děti.“* (Miroslav Šašek Foundation, [b. r.])

Obr. 44.–obr. 46. Ukázky z edice To je – Miroslav Šašek

5. 3. Nakladatelství MS Studio

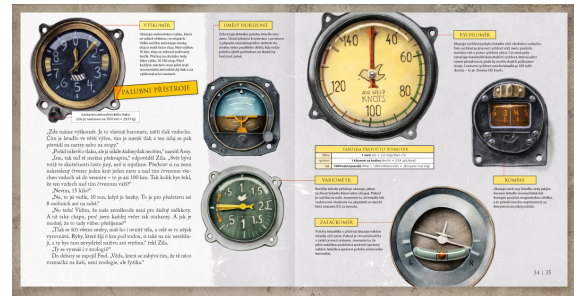
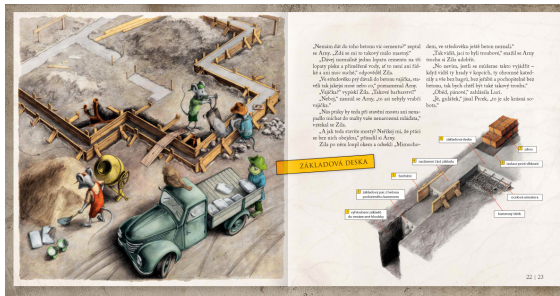
Toto nakladatelství bylo založeno roku 2012 Martinem Sodomkou, který dále vlastní MS Studio Graphic Design, což je grafické studio založené v roce 1993 se sídlem ve Svitavách (pro tuto lokalitu splnil již mnoho grafických zakázek). Vzniklo za účelem vydávat knižní edici již zmíněného Martina Sodomky nazvanou Edice technických pohádek, která prozatím obsahuje čtyři naučné knihy pro děti školního věku a dvě leporela pro nejmenší, zatím nečtenáře (MS Studio Graphic design, [b. r.]).

5. 3. 1. Edice technických pohádek

Do této edice tedy prozatím spadají čtyři tituly. Jako první vznikla publikace Jak si postavit auto, následně Jak si postavit letadlo, Jak si postavit motorku a nakonec Jak si postavit dům.

Přesně se tedy jedná o ilustrované naučné knihy kombinované s beletrií, kde tu prozaickou část tvoří příběhy krysáka Arnyho, který se svými přáteli a rodinou řeší zapeklité úkoly, jak již názvy titulů napovídají např. sestavení automobilu či postavení domu. Jsou tu tedy zřejmé dvě roviny. Tou první jsou příběhy hlavního hrdiny, který se postará o pozornost hlavně těch menších čtenářů, a tou druhou jsou technické nákresy a obrázky různých nástrojů a zařízení potřebných při práci (např. elektroměr, vodoměr..), které publikacemi prostupují od začátku do konce. Jsou provedené velice zručně a citlivě, aby dokázaly zaujmout, neboť

knihy autor doporučuje čtenářům od 6–7 let. To ale neznamená, že jsou určeny výhradně dětem, našly si zájemce i u starších čtenářů, například rodičů. Proza tím všechny čtyři příběhy krysáka Arnyho vychází z vlastní zkušenosti a zájmů autora. První kniha, Jak si postavit auto, vznikla například po tom, co se pan Sodomka rozhodl renovovat svůj starý automobil. (Pardubice.idnes, © 2013)

Obr. 47., obr. 48. Ukázky z edice Technických pohádek – Martin Sodomka

Dále autor vydal dvě leporela pro menší děti, ještě ty, které neumí číst. Jmenují se Arnyho dílna a Arnyho stavba. Do výše zmíněné edice ale krásně zapadají, přesněji na ně volně navazují, jsou to vlastně takové přehledy, jaké nástroje krysák Arny ke stavbě domu a ostatních prací využil. Na každé straně je ilustrace jednoho nástroje s popiskem, která naprosto koresponduje s ilustrací v ostatních knihách.

Obr. 49., obr. 50. Leporelo – Martin Sodomka

5. 4. Nakladatelství Labyrint

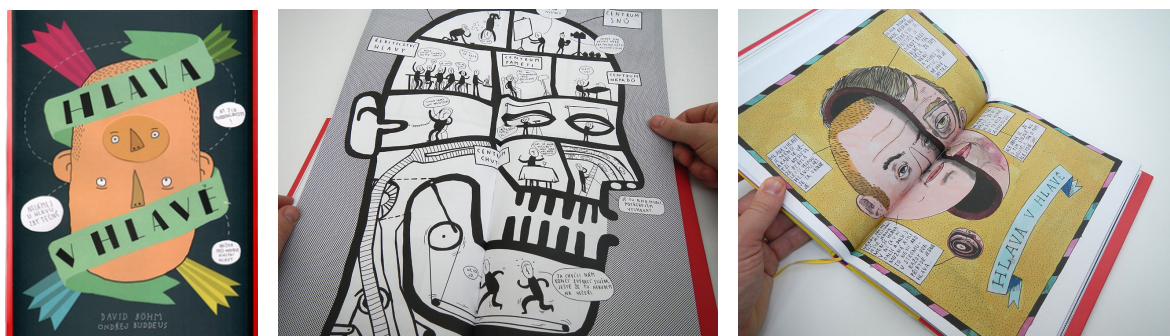
Labyrint je české nakladatelství a zároveň kulturní revue. Přes dvacet let vydává jak českou, tak i překladovou prózu. Velkou část z toho tvoří německy psaná literatura. Dále potom knihy o umění a komiksy (spolupřádá KomiksFEST). Knihy

pro děti jsou vydávány ve speciální edici Raketa. Pod stejným jménem jako nese tato ediční řada, vzniká také časopis, který vychází jednou za tři měsíce. Ten je určený dětem přibližně od pěti do deseti let. Mezi hlavní autory tohoto nakladatelství patří např. Petr Sís, Jaroslav Rudiš, Jaromír 99, Lenka Reinerová, David Böhm, Olga Walló, Dr. Racek... Labyrint také pořádá spousty dalších projektů a výstav (Labyrint, [b. r.]).

5. 4. 1. Hlava v Hlavě

Kniha vyšla v dětské edici Raketa. Autory jsou básník Ondřej Buddeus a ilustrátor David Böhm. Publikace získala mnoho ocenění, např. Magnesii Literu 2014 jako nejlepší kniha pro děti, Zlatou stuhu v sekci IBBY 2014 (jako Výtvarný počín roku), 1. místo za rok 2013 v soutěži Nejkrásnější česká kniha v sekci Literatura pro děti a mládež (Čeňková, Matoušek, 2014, s. 5).

Hlava v hlavě pojednává o tom, co to vlastně taková hlava je a k čemu všemu slouží. Nachází se zde centrum, které řídí zbytek těla, centra chuti, čichu, zraku aj., jde o objekt, který je na rozebrání a popsání tak bohatý, že pro něj vznikla tato „hlavopedie“. Kniha je plná užitečných informací, které autoři získali od odborných pracovníků, např. neurologa atd. (Böhm, Buddeus, 2013) Kniha je plná vtipných poznámek, ilustrací, skládacích map, průřezů průsvitů na pauzovacím papíře. Dokáže určitě zaujmout nejen malého čtenáře, ale i starší jedince. Příjemně do sebe spojuje funkci naučnou, zábavnou i oddechovou.

Obr. 51.–obr. 53. Ukázky z knihy Hlava v Hlavě – Ondřej Buddeus, David Böhm

5. 4. 2. Proč obrazy nepotřebují názvy

Opět publikace, která vyšla v edici Raketa nakladatelství Labyrint. Autorem je Ondřej Horák, který vystudoval scénografii, později pracoval v několika galeriích, kdy s uměním seznamoval různé sorty lidí. Od malých dětí, přes seniory až po nevidomé. Z této etapy života jsou vlastně vyvozeny některé náměty zobrazené v knize, jedná se o časté dotazy, na které Ondřej Horák hledal odpovědi. Autorem ilustrací je Jiří Franta, který od roku 2006 úzce spolupracuje s Davidem Böhmem, věnují se nejen malbě, ale také natáčení videa a tvorbě různých instalací. (Čeňková, Matoušek, 2015, s. 10)

„Kolik je na světě originálů, co všechno změnil černý čtverec a proč by někdo kradl pisoár? Na takové a mnohé další otázky nabízí odpověď tato vizuálně hravá kniha o moderním umění.“ (Labyrint, [b. r.]) Kniha není určena pouze dětem, zalíbení v ní mohou nalézt i dospělí. Humornou formou přináší poučení nejen o jednotlivých dílech dobře známých z naší historie, ale také o základních pojmech. Co je to třeba muzeum? A je nějaký rozdíl mezi ním a galerií? Kniha je navíc obohacena detektivním příběhem. (Labyrint, [b. r.])

Obr. 54., obr. 55. Proč obrazy nepotřebují názvy – Ondřej Horák, Jiří Franta

5. 5. Nakladatelství Host

Brněnské nakladatelství Host je na české literární scéně už více než dvacet let. Vydává především kvalitní českou i překládovou prózu, poezii, literární teorii a literaturu naučnou. Jeho odborné knihy pokrývají širokou škálu témat. Před-

vším historii, sociologii, osobnosti filmu... Na webu nakladatelství je uvedeno, že si „přijdou na své“ lidé, kteří se literaturou zabývají v hlubším slova smyslu, ale také čtenáři, co hledají odpočinek, ale nestačí jim k tomu jen spotřební a braková literatura. S Hostem pravidelně spolupracuje typograf Martin Pecina, který pod tímto nakladatelstvím vydal oblíbené dílo *Knihy a typografie*. (Host, © 2016)

5. 5. 1. Kamarádi z abecedy

Dílo Radka Malého a Františka Petráka, které je inspirováno již vydaným leporelem v roce 1991, taktéž Františkem Petrákem. Je zde zpracováno všech 27 liter abecedy jak slovem, v tomto případě spíše veršem, tak i kresbou. Každé z písmen má svou vlastní dvoustranu, kde je mnoho prostoru i pro vlastní kreativitu. Dítě může různé části vybarvovat, doplňovat, spojovat. Kniha je koncipována do tematiky cirkusu, což se odráží jak na stylizaci písmových znaků do veselých kašpárků a jiných postaviček, tak i na pestré barevnosti. Na této hravé naučné knize má zásluhu i Martin Pecina, který ji upravil graficky. (Host, © 2012) Vazba byla zvolena kroužková, která ve velké míře usnadňuje manipulaci (jednoduché otočení stránek, které se následně nezavírají – dítě může snadněji vybarvovat a doplňovat obrázky.

Obr. 56., obr. 57. Ukázky z knihy *Kamarádi z Abecedy* – Radek Malý, František Petrák

Obr. 58. Leporelo – František Petrák

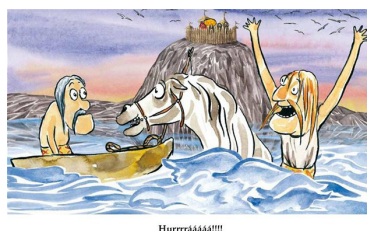
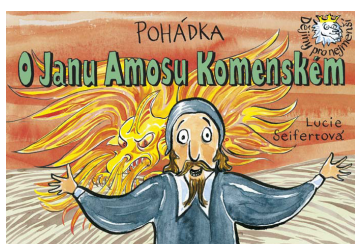
5. 6. Nakladatelství Petr Prchal

„Nakladatelství Petr Prchal patří k prověřeným, typicky českým nakladatelstvím, které na našem trhu působí již od roku 2003. Jeho „dvorní“ autorkou a ilustrátorkou je Lucie Seifertová, jejíž úspěšná kniha *Dějiny udatného českého národa*

a knihy z edice „Dějiny pro nejmenší“ patří nejen k legendární řadě publikací, ale zároveň k nejoblíbenějším vzdělávacím knihám pro děti.“ (Nakladatelství Petr Prchal, [b. r.]

5. 6. 1. Lucie Seifertová a její dílo

Edice knížek Dějiny pro nejmenší je série publikací vhodná pro děti od tří let, již z toho je zřejmé, že obsahem budou spíše ilustrace. Text se zde objevuje v malém rozsahu, aby právě těmto malým dětem byla srozumitelná. Jedná se o příběhy známých českých pověstí a událostí, které jsou zde odvyprávěny na bázi pohádek (tento výraz se vyskytuje i v jednotlivých názvech děl) a tím snad dětem menšího věku usnadňují i zapamatování. V této edici vyšla díla jako Pohádka o husitech, Pohádka o Cyrilovi a Metodějovi, Pohádka o Janu Amosu Komenském a jiná. (Lucie Seifertová, Bibliografie, [b. r.]

Obr. 59., obr. 60. Edice Dějiny pro nejmenší – Lucie Seifertová

Dalším velice proslaveným dílem této české autorky jsou Dějiny udatného českého národa. Jedná se o knihu určenou širší věkové kategorii, dalo by se téměř říci pro celou rodinu. Je zpracovaná jako jedno dlouhé leporelo s pop up prvky, které můžeme roztáhnout do celkové délky 9 metrů nebo si ho prohlížet klasicky jako knihu. Obsahem jsou krátké příběhy již z dob pravěkých, přehledné tabulky, dále jsou zde uplatněny i principy komiksového vyprávění. (Nakladatelství Petr Prchal, [b. r.] Tato kniha se také stala předlohou stejnojmenného seriálu České televizi, na kterém sama autorka nadále spolupracuje. V soutěži Magnesia Litera obdržela v kategorii knih pro děti a mládež cenu Kniha roku 2003, ve stejném roce v soutěži Zlatá stuha cenu v kategorii Literatura faktu a populárně naučná literatura pro děti, a dále za polygrafické zpracování celé knihy cenu Zlatá pečeť.

Obr. 61. Dějiny udatného českého národa – Lucie Seifertová

5. 7. Tiskové Distribuční Centrum Junáka

Hlavním úkolem Tiskového distribučního Centra skautského hnutí je zajistit tvorbu skautských publikací. To znamená jejich veškeré zpracování již od základní ideje – vymyšlení tématu, kterému se budou věnovat. Dále jejich rozšiřování na veřejnosti, tvorbu propagačních materiálů apod. Ale nejedná se pouze o tiskové záležitosti, jak by mohl název napovídat, ale také o on-line komunikaci a tvorbu nástrojů k těmto účelům potřebným. V neposlední řadě se podílí na organizaci celostátních akcí a událostí zajišťující zviditelnění Junáka. (Skautská křižovatka, © 2014–2015)

5. 7. 1. Příručka Skautskou stezkou

Publikace Skautskou stezkou je dá se říci základní příručkou pro skauty a skauty různých věkových kategorií. Jedná se o knihu, která obsahuje základní vědění, skautské myšlenky, co by měl každý člen ovládat, mít v povědomí. Kniha je rozdělena do dvanácti kapitol, ve kterých lze najít jak témata týkající se pouze skautingu, jako je například jeho bohatá historie (česká i světová), myšlenková ideologie, manuální zručnost či organizační struktura (systém družiny, oddílu, střediska, okresní rady atd.), tak i znalosti, které by měl mít v povědomí každý člověk (ne jen člen skautské organizace), a to např. státní symboly své vlasti a obecné povědomí o ní, základy první pomoci, které se mohou hodit kdykoliv, faunu, floru apod. Kniha je doplněná spoustou ilustrací a fotografiemi od různých autorů, které působí příjemně – dokáží dopomoci při pochopení některých situací, které kniha zobrazuje – fungují jako návody (jak uvázat který uzel, jak uložit zraněného člověka do stabilizované polohy a obvázat mu rány nebo jen jak

si udělat vlastní blok na psaní aj.). Základem pro tuto knihu se staly další skautské příručky, které jsou ovšem vždy zaměřené jen na jeden okruh znalostí (např. Skautská táborová kuchařka, 1995).

Obr. 62., obr. 63. Ukázka z knihy Skautskou stezkou

Publikaci Skautskou stezkou jsem zahrnula do tohoto přehledu děl, jelikož mým úkolem v praktické části je vytvoření naučné knihy, která by měla obsahovat současná témata, se kterými se pracuje ve skautských oddílech a jednotlivých družinách. (knihy není již úplně aktuální, ale spousta informací je stále užitečných). I když jsou v současnosti moderní technologie zahrnuty do příprav skautského programu, tak není od věci vyrazit do přírody s pocitem, že se dokážeme zorientovat v terénu, nikdy nemůžeme vědět, kdy vám vypadne signál nebo se vybije mobilní telefon s online mapami.

6. SOUTĚŽE ZABÝVAJÍCÍ SE DĚTSKOU KNIHOU

V České republice máme mnoho soutěží, které se zabývají knihou z různých úhlů pohledu, ať ji hodnotí z úhlu vizuálního či literárního. Do této kapitoly jsem vybrala takové soutěže, které mají kategorii pro dětskou knihu a jsou zmíněny již výše v kontextu s některými knihami a nakladatelstvími.

6.1. Nejkrásnější česká kniha roku

Veřejná soutěž Nejkrásnější česká kniha roku (dále jen „NČKR“) je vyhlašována Ministerstvem kultury České republiky ve spolupráci s Památkem národního písemnictví. Počátky NČKR sahají již do roku 1928, kdy byla tato soutěž poprvé organizována Spolkem českých bibliofilů a dnes je pravděpodobně nejznámější soutěží u nás. (O NČKR, [b. r.]

6.1.1. O soutěži

Aby kniha mohla zazářit na stupni vítězů, je nutné, aby prošla dvěma koly hodnocení poroty, která je složená odborníky z odvětví polygrafie, tvorby knih atd. (např. mezi členy poroty v roce 2014 zasedal Vladislav Najbrt nebo Jan Kavan). Nejprve knihy prochází hodnocením, které posoudí jejich polygrafické provedení. Pokud kniha postoupí dále, je hodnocena znovu z celkového pohledu.

6.1.2. Soutěžní kategorie

Porotci hodnotí knihy celkem v sedmi kategoriích, a to *odborná literatura* (vědecká, populárně-naučná a jinak zaměřená kniha), *krásná literatura* (zde se hodnotí básně, próza, drama a komiksové knihy), *literatura pro děti a mládež* (stejně složení jako u předešlé sekce, jen se ještě navíc přidává leporelo), *učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky*, *knihy o výtvarném umění*, *katalogy* a poslední kategorií jsou *autorské knihy a bibliofilie* (která byla do soutěže zařazena v roce 2015). (O NČKR, [b. r.]

6. 2. Magnesia Litera

Tuto soutěž založilo občanské sdružení Litera roku 2002. Jedná se o soutěž, která se zabývá spíše literární stránkou knihy než tou vizuální. V dnešní době úzce spolupracuje s Českou televizí, kde i každoročně probíhá přímý přenos z předávání ocenění.

6. 2. 1. O Magnesii Liteře

„Nejdůležitějším úkolem výročních knižních cen Magnesia Litera je propagovat kvalitní literaturu a dobré knihy. A to bez omezení a bez ohledu na žánry: stejnou pozornost si zaslouží spisovatelé, básníci, překladatelé, nakladatelé i vědci a teoretici.“ (O liteře, [b. r.]) Z tohoto důvodu je soutěž rozdělena do devíti různých kategorií, které právě hodnotí jednotlivé žánry, které vycházejí v celé české produkci. Jednotlivé porotce volí organizace a obce z příslušného odborného okruhu. (O liteře, [b. r.]

6. 2. 2. Kategorie Litera za knihu pro děti a mládež

Porotce do této kategorie jmenuje Česká sekce IBBY (International Board on Books for Young People – jedná se o občanské sdružení, které bojuje za kvalitní literaturu pro děti a mládež, aby její literatura neklesala). (Česká sekce Ibbi, ©2010)

6. 3. Zlatá stuha

Oproti již zmíněným soutěžím se Zlatá stuha věnuje výhradně dětské knize. Účelem není jen ocenit práci, která byla vložena do finálního díla, ale také tyto snahy zviditelnit a dát najevo, že kvalitní knihy existují a že je třeba se jim věnovat.

6. 3. 1. O Zlaté stuze

Jedná se o výroční cenu založenou roku 1993 udělovanou jednou za dvanáct měsíců Českou sekcí IBBY (International Board on Books for Young People) ve spolupráci s Klubem ilustrátorů dětské knihy, Památníkem národního písem-

nictví a Obcí překladatelů, Národní pedagogickým muzeem a knihovnou Jana Amose Komenského. Nejedná se však jen o soutěž, Zlatá stuha je organizována spolu s doprovodným programem, jako jsou např. besedy s autory, putovní výstavy, autorská čtení, soutěže pro školy apod. (Zlatá stuha, © 2014)

6. 3. 2. Soutěžní kategorie

Do soutěže může být přihlášeno takové dílo, které je psáno v českém jazyce, vyšlo v určitém období a nakladatelství, kterým bylo vydáno, sídlí v České republice. Soutěžní kategorie se dělí do čtyř oblastí, a to *Původní česká slovesná tvorba* (kde se například vyskytuje i kategorie *Literatura faktu pro děti a mládež*), *Překlad*, *Výtvarná tvorba* a *Komiksová tvorba* a poslední oblastí je ocenění *Zlatá stuha za celoživotní dílo* (které získal například Jaroslav Foglar, Adolf Born, Daisy Mrázková, Květa Pacovská, Jiří Žáček aj.) (Zlatá stuha, © 2014)

Obr. 64., Obr. 65. Soutěž Zlatá stuha

Česká sekce IBBY ve spolupráci s Komisí pro dětskou knihu SČKN dále vytvořily projekt *Nejlepší knihy dětem*. Každý rok tak vzniká katalog, ve kterém jsou shrnuty knihy, které patří mezi nejlepší vydané za dané období. Často jsou tato díla úspěšná v soutěžích mezinárodních i domácích (např. i ve Zlaté stuze). Katalog je určený pro rodiče, školy, ale i knihovny, kde do něj může člověk nahlédnout a popřípadě si i vybrat kvalitní knihu, kterou by chtěl svému dítěti zapůjčit. Dříve fungoval pouze v online verzi, nyní se však určitý náklad nechává i vytisknout.

6. 4. Slovenské knižní soutěže

Slovenské knižní soutěže jsem zařadila do své bakalářské práce z toho důvodu, že mnohy vychází se stejného počátku jako ty české.

6. 4. 1. Súťaž Najkrajšie knihy Slovenska

Soutěž navazuje na československé základy knižní tradice utvářející se od roku 1965. Stojí na stejných základech jako česká soutěž Nejkrásnější kniha roku. Jde o její slovenskou obdobu. Tato soutěž dbá na kvalitní vizuální stránku, ale i na dobré polygrafické zpracování knihy pro děti a mládež různého věku. Primárním cílem je ocenit to, jakým směrem se kniha v dnešní době ubírá. Soutěž se dělí do sedmi kategorií. V jedné z nich se hodnotí také kvalita učebnic. Hlavním organizátorem je BIBIANA, *medzinárodný dom umenia pre deti*. Tato instituce je také partnerem známého Bienále ilustrací Bratislava. Rozvíjí také spolupráci s jinými mezinárodními organizacemi podobného zaměření, to ji napomáhá udržet vysokou úroveň kvality. Dalšími partnery pro pořádání soutěže Najkrajšie knihy Slovenska jsou *Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Slovenská národná knižnica a Zväz polygrafie na Slovensku*. (Bibiana, [b. r.])

6. 4. 2. Súťaž Najkrajšie a najlepšie detské knihy jari, leta, jesene a zimy

Jde o soutěž, jak již název napovídá, která probíhá čtyřikrát ročně. Oceňuje autory dětských knih vždy jednou za určité roční období. Hlavním organizátorem soutěže je opět Bibiana. Spolu s ní se do soutěže aktivně zapojuje *Slovenska sekcia IBBY*, která se stejně jako v České republice stará o to, aby se dětem do rukou dostávala kvalitní díla. (Čítárny, © 2016)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7. AUTORSKÁ KNIHA

Pro praktickou část mé bakalářské práce jsem si zvolila tvorbu autorské knihy, kdy jsem měla již od počátku jasno, jakému tématu bych se ráda věnovala. Od mala jsem členkou skautského oddílu, v dnešní době aktivní vedoucí a velkou část svého volného času věnuji na vymýšlení programu pro mnohdy velice rozdílné věkové kategorie dětí i mládeže. Proto jsem si neustále pohrávala s myšlenkou vytvoření skautské příručky, kterou bychom mohli využít pro aktivity v našem skautském oddílu či středisku. Příručka by v mnoha chvílích mohla ulehčit práci s vysvětlováním různých témat. Často totiž přicházejí noví členové do již pokročilých skupin. Ti zaběhlejší mají tím pádem větší zkušenosti a znalosti, takže je potřeba vymyslet, jak je zabavit, když je nutné nováčkovi vysvětlit a ukázat věci, které již ostatní umí. Dá se říci, že mě k tomu inspirovala jedna skautka, kterou vedu ve své družině. Vždy, když se objevilo něco, co vyřešila rychleji než ostatní, vzala si z poličky do rukou knihu Skautskou stezkou a pátrala po něčem dalším, co by si mohla vyzkoušet. Jednoduše neztrácela čas.

7.1. Informační zdroje

Abychom mohli dětem předávat vůbec nějaké, pro ně nové, znalosti a zkušenosti, musíme se i my jako vedoucí také stále vzdělávat. Existují různé typy kurzů, které lze absolvovat. A to nejen pro následné předávání zkušeností dětem, ale také pro funkce, které je třeba zastat na letních táborech, oddílových akcích a obecně pro zajištění chodu oddílu po celý rok. Jedná se o vůdcovské kurzy pro vedení oddílu, zdravotnické kurzy pro zdravotníky zotavovacích akcí, odborné kurzy pro vázání lanových překážek ve výškách aj. Škála je opravdu široká.

Avšak naučné kurzy nezačínají, až když člověk dosáhne věku vedoucího. Prvním takovým stupněm, který lze získat je tzv. rádce⁵ družin,

---

5 Rádce družiny je člen, který se stará o to, aby vše správně fungovalo. Může navštěvovat oddílové rady, kde má hlasovací právo za svou družinu, dále se podílí na programu apod.

Obr. 70., obr. 71. Ukázky prvotních sešitů

který je základem nového vlastního vzdělávání. Může ho absolvovat každý přibližně od věku 11–12 let (věkovou hranici si stanoví jednotliví organizátoři kurzů). Dále navazují kurzy čekatelské, vůdcovské, lesní školy atd.

Hlavními informačními zdroji pro obsah autorské knihy byly mé vlastní poznatky, které jsem nasbírala od svých sedmi let jak skautskou praxí (výlety do přírody a s nimi spojená práce s mapou, rozdělování ohně, spolupráce s vodními skauty, kde se určitě hodí znalost uzlů apod.), tak právě již výše zmíněnými kurzy. Podkladem se staly i zápisky z jednotlivých přednášek. Jedním z kurzů, které jsem absolvovala, byl zaměřen pro funkci zdravotníka zotavovacích akcí kurz Podlittina, ze kterého jsem čerpala informace pro kapitolu zabývající se první pomocí.

Obr. 66., obr. 67. Ukázky z vlastních skautských deníků

Obr. 68., obr. 69. Ukázky z publikací konkrétních kurzů

7.2. Moje východisko

Inspiračním zdrojem pro praktickou část mé bakalářské práce se staly malé autorské sešity na podobná témata, které se vyskytují v knize, které jsem vytvořila během hodin typografie při mém studiu na UTB. Byly postaveny na podobné myšlence, jen v mnohem jednodušší formě. Proto jsem z nich chtěla vytvořit dílo

pestřejší, obecně pro děti přitažlivější. Původně totiž převažovala černá barva, kterou jsem se rozhodla nahradit barevnějšími ilustracemi. Bločky byly vytisknuty na balicím papíře, který koresponduje právě se skautskou tematikou. Je to hrubý, recyklovaný papír s částečkami a přesně vyjadřuje přírodní charakter.

Ze tří malých sešitků (tedy ze tří témat) se stala jedna kniha, která je finálně rozdělena do pěti odlišných kapitol: původní Šifrování, Uzlování, Orientace v terénu a navíc přibyla První pomoc, Výpravy a táboření. V určitých místech se však tyto části prolínají. Příkladem může být kapitola „Uzlování“, kde je pomocí obrázků a textu popsáno jak se jednotlivé uzly, smyčky váží a k čemu se dají využít. To však někdy plně nestačí na to, aby si jej mladší čtenář dal do reálného kontextu. Dále se tedy tyto popsané uzly vyskytují také na jiných stranách příručky, aby bylo viditelné propojení témat. Např. v kapitole o táboření při stavbě provizorního přístřešku, kde se může hodit znalost lodního uzlu, škotové spojky, v kapitole o podání první pomoci, kde zase hojně užíváme ambulanční spojku při obvazování apod. Nešlo mi tedy pouze o obyčejné znázornění těchto pojmů, ale o nápady k využití v praxi, protože to je ve výsledku to nejdůležitější.

7.3. Pracovní postup

Celý obsah knihy je nakreslený a napsaný mou vlastní rukou. Následně naskenovaný a dopravený v počítači. Smyslem nebylo vytvořit příliš striktní layout, ale spíše podat informace deníkovou formou, která je pro dětského čtenáře zábavnější. Každý člen skautského týmu totiž vlastní takový svůj soukromý deník, kam má za úkol si zapisovat věci, které ho zaujmou, inspirují, dále potom zážitky z výprav a jiných akcí. Tento deník může následně sloužit jako připomínka na hezké chvíle s přáteli nebo také jako takový malý pomocník při přípravě programu. Není totiž úplně nejjednodušší záležitostí přicházet stále s novými a novými nápady. Proto jsem se tento vlastní styl zápisků a poznámek rozhodla použít při rozvržení textu mé autorské knihy. V knize se tedy objevuje více typů rozložení textu a ilustrací. Tím, že je vše psané rukou, některé části jsou více hravé, neu-

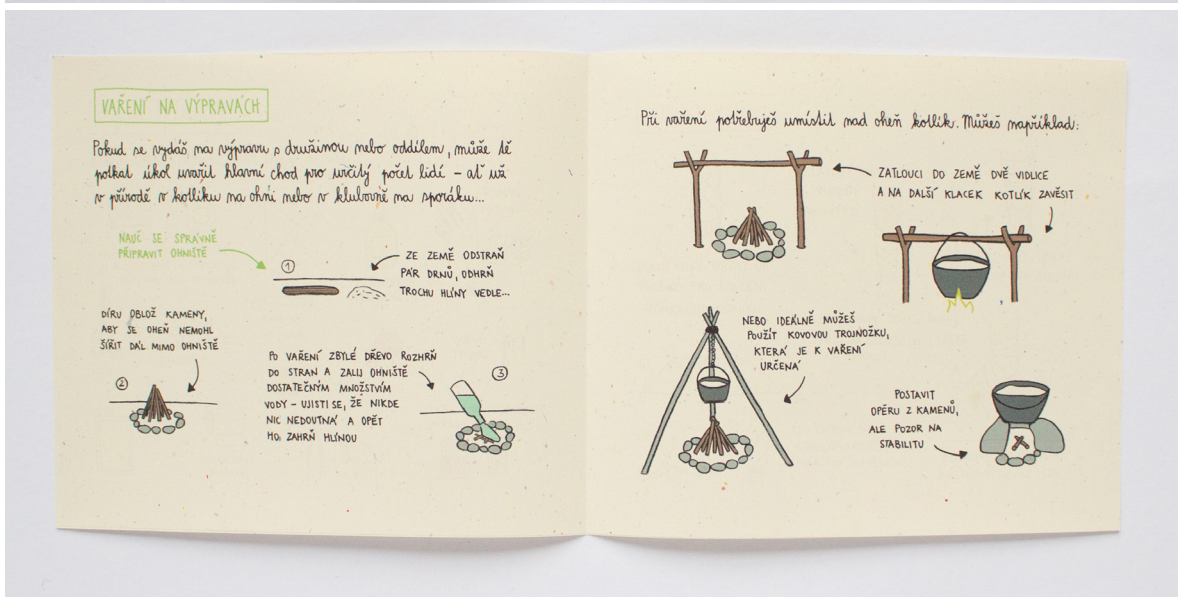
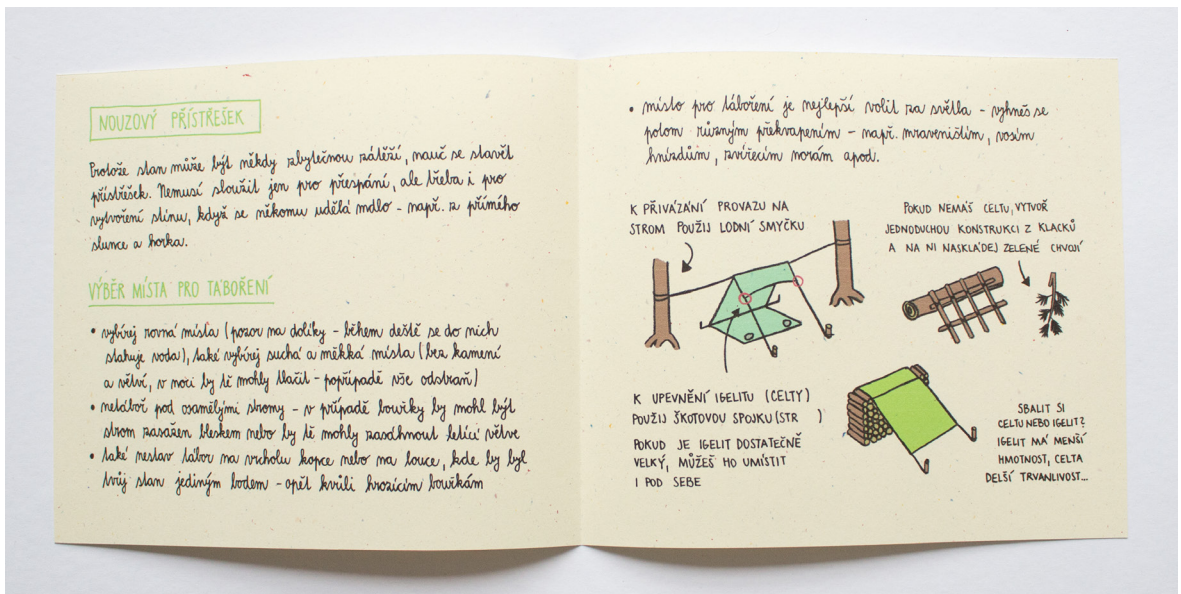
kázněné. Texty se rozprostírají intuitivně po celé ploše a evokují tak zápisky ze schůzek. Jindy se zejména dlouhé textové části snažím uklidnit a usadit do řádků, případně do sloupcové sazby, aby byly přehlednější. V knize se vyskytuje celkem pět kapitol, takže není těžké se v ní zorientovat. Pro lepší přehlednost jsem přidělila každé kapitole jednu hlavní barvu využívanou na nadpisy, poznámky a vše, co je třeba zvýraznit.

Byla bych ráda, kdyby se knížka postupně rozšířila do povědomí členů oddílu i střediska, zahrnula jsem i list, kde si majitel svou knihu může podepsat. Jen náš oddíl čítá přibližně sedmdesát členů a některým dělá stále problém si své věci pohlídat, chtěla bych tímto způsobem předejít drobným konfliktům o to, čím je právě tato zapomenutá kniha apod. Původně jsem zamýšlela do knihy zahrnout i nějaké úkoly, doplňovačky, křížovky, vystřihovánky apod., ale nechtěla jsem vytvořit další skautské stezky. Proto jsem se rozhodla tyto aktivity nakonec vynechat a věnovat se pouze návodům s tím, že vždy je prostor k nějaké osobní konzultaci. Okruhy znalostí, které se v knize vyskytují, se učíme s dětmi používat v praxi, takže v případě nepochopení vedoucí daný problém může pomoci vyřešit. Kniha nabízí témata, která jsou pro nás stále aktuální.

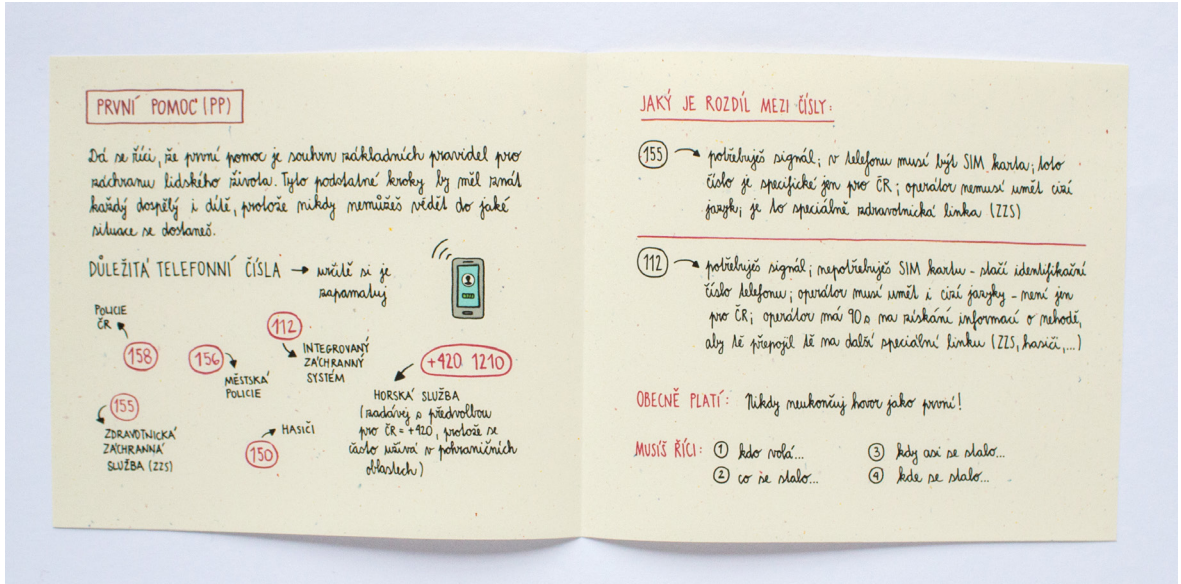
Od počátku jsem chtěla využít nějaký z recyklovaných papírů. Jak jsem se již zmínila výše, pro mě osobně tyto papíry mají kouzlo a vyjadřují potřebný charakter přírody se kterou je skauting úzce spjatý. Nakonec zvítězil Coriandoli, protože není jen klasickým eko papírem. Částičky, které se v něm vyskytují, jsou barevné (modré, červené, žluté...), což mi přišlo jako příjemné oživení právě i proto, že je kniha určená dětem. Oproti balicímu papíru, který mám také v oblibě, působí Coriandoli jemněji. Tloušťku papíru jsem zvolila 130 g/m² z toho důvodu, aby vydržel nějaké to dětské zacházení a používání na skautských akcích. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla i pro tuhou vazbu s plátěným potahem.

Obr. 72. Návrh obálky knihy

Obr. 73., obr. 74. Ukázka prvních zkušebních tisků dvojstran

Obr. 75.-obr. 77. Ukázka prvních zkušebních tisků dvojstran

• Zlomenniny horní končetiny (prsty, dlaně, zápěstí, předloktí, paže...)

PP → rozpletá je jen smykáním zátkovým závěsem (klíční kost, lopatka - nebo vůbec nedržet a nechat ZTS); zlomené předloktí si namotáš částečně druhou rukou (nejlépe si bude a jak bolí); zápěstí, dlaně, prsty stačí jen ležet (prsty lze fixovat ke druhým → přirozená držení)

PRVNÍ SÁTEK ZAFIXUJE LOKET, DRUHÝ SÁTEK RAMENO → PŘITÁHNE KONČETINU K TRUPU - NEPOHNE SE! RUKA V ZÁVĚSU MUSÍ BÝT DO 90° (PRAVÉHO ÚHLU)

• Zlomenniny dolní končetiny (pánev, stehenní kost, bérce, kotník...)

PP → zlomenina pánevní a stehenní kosti - možnost ručního krování a nošení šok - rychle volat ZTS - a posazeným pohybem

KRABÍČKA POSLEDNÍ ZÁCHRANY = KPZ

KPZ je plná náhradních věcí, které ti pomohou v mnoha „kritických“ situacích - a ho mysl na skautské akce...

Částečně připravený má věšák KPZ - napsal si všechno do šitého čísta, bérce i má vodiče

TÁBOROVÝ OHĚŇ

Existují tři základní typy plánostních ohňů (pro sítěové táboráky...):

Všechny tyto ohně vyplní malým množstvím paliva, které přidáš. Největší klacky a následně polena.

CO SI SBALIT S SEBOU NA VÝPRAVU?

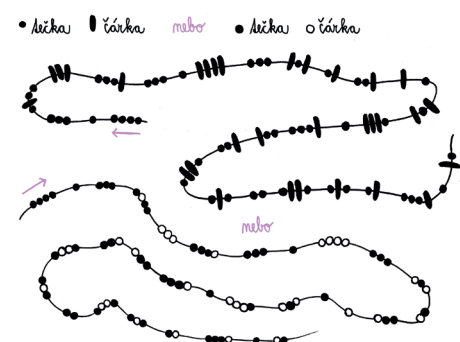
Kromě vyžehnutí, které dostaneš ještě má informačním lističku o akci (lišť ze podle délky akce, lokality...), nezapomeň přátelů ačkoliv i...

NOTOVÁ OSNOVA

KORÁLKY

Obr. 78–obr. 83. Ukázky dalších ilustrací z knihy

ZÁVĚR

Při psaní své bakalářské práce jsem si uvědomila, že je pro mě kniha stále velice důležitým médiem. Ráda knihami listuji, sleduji jejich vizuální i technickou úpravu, porovnávám druhy papíru atd.

Ponořila jsem se do historie knihy po děti a mládež, která to neměla opravdu jednoduché. Po dlouhá desetiletí vznikala díla neúměrná dětskému chápání nebo dokonce byla tato díla jen přejímána z literatury pro dospělé. Na vesnicích byly děti často závislé na místním folklóru. Vše se výrazně změnilo s nástupem Marie Terezie a Josefa II. na trůn. Společně vydali velké množství patentů, mezi které také patřilo zavedení školní docházky i na venkově. Do škol bylo potřeba více učebnic a dalších vzdělávacích materiálů. Všem také pomohl vynález knihtisku, který veškerou knižní produkci urychlil. Během období národního obrození si spisovatelé začali uvědomovat, že díla, která budou psána dětem „přímo na míru“ jsou velice důležitá. V pozdějším období komunistické éry se kniha pro děti a mládež stala na určitou dobu útočištěm pro spousty autorů, kteří byli utlačováni totalitním režimem. Toto odvětví jim nabízelo alespoň určitou míru svobody projevu.

Spoustu času jsem strávila v naší malé českotřebovské knihovně na dětském oddělení, kde byl chvíli před zahájením mého psaní spuštěn projekt na podporu českých nakladatelství a jejich knih. Díky tomu se na policích objevila díla od nakladatelství Baobab, Meander, Labyrint apod., která patří k mým oblíbeným. Na první pohled je rozeznatelné, že se nejedná o klasickou komerční knihu. Často se jedná i o knihy založené na manuální zručnosti autora, jelikož jsou některé z nich tvořené netradičními způsoby a následně nafotografovány jako Chlebová lhota z dílny Baobabu apod. Z toho důvodu jsem také tato nakladatelství následně zahrnuje do své teoretické části bakalářské práce. Mistr sportu skáče z dortu od nakladatelství Meander je další knihou, která mě oslovila na první pohled, a to natolik, že ještě ten samý večer jsem si ji objednala z jednoho

online knihkupectví domů. Je plná dětských říkadel, básniček, písniček doplněných o veselé humorné ilustrace. To, že i v takto malém městě je knihovna plná kvalitních knižních titulů, mi dělá radost. Je to důkaz toho, že jsou zde stále autoři, kteří se svému dílu věnují s láskou a nadšením, ale také že tu jsou čtenáři vyžadující kvalitní knihy.

I přes to, že je dnešní svět naplněn digitalizací, zvolila jsem si jako výstup praktické části bakalářské práce tištěnou knihu. Jak jsem již uvedla výše, je to pro mě stále důležité, těžko nahraditelné médium. Ráda jezdím na výpravy, letní tábory a podobné akce, kde trávíme svůj čas „po staru“. Bez elektřiny, chytrých telefonů, které po chvíli signalizují vybitou baterii apod. Kniha je tedy dokonalým společníkem pro naplnění volných chvil. Má autorská kniha *Bud' připraven!* je spojená s tématem skautingu. Věřím, že knihu během naší skautské činnosti využijeme, rozšíříme do povědomí ostatních členů Junáka a naučíme díky ní své svěřence něco nového. Časem bych ráda pokračovala ve zpracování dalších témat a rozšířila tak knihu o další kapitoly. Napadají mě prozatím okruhy ohledně bohaté skautské historie a ideologických základech, na kterých je skauting postavený.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BÖHM, David a Ondřej BUDDEUS. Hlava v hlavě. V Praze: Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-24-1.

BŘICHÁČEK, Václav. Čekatelská zkouška. 4. Praha: Tiskové distribuční centrum, 2008. ISBN 80-86825-15-9.

BŘICHÁČEK, Václav. Skautskou stezkou: [základní příručka pro skauty a skautky. Ilustrace Irena Trefilová. Praha: Junák - svaz skautů a skautek České republiky, 1998. ISBN 80-861-0907-0.

ČEŇKOVÁ, Jana. Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7095-X.

ČEŇKOVÁ, Jana a Petr MATOUŠEK. Nejlepší knihy dětem: Výběr z českých knih pro děti a mládež 2013/2014. 1. Praha: Komise pro dětskou knihu Svazu českých knihkupců a nakladatelů, 2014. ISBN 978-80-905680-0-6.

ČEŇKOVÁ, Jana a Petr MATOUŠEK. Nejlepší knihy dětem: Výběr z českých knih pro děti a mládež 2014/2015. 1. Praha: Komise pro dětskou knihu Svazu českých knihkupců a nakladatelů, 2015, 24 s. ISBN 978-80-905680-3-7.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. Literatura pro děti. Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

CHALOUPKA, Otakar a Vladimír NEZKUSIL. Vybrané kapitoly z dějin dětské literatury III. 1. Praha: Albatros, 1979. ISBN 13-844-79.

CHALOUPKA, Otakar. O literatuře pro děti. Praha: Československý spisovatel,

1989. Puls (Československý spisovatel).

MATOUŠEK, Petr a Martin REISSNER. Svět je báječný příběh: česká kniha pro děti a mládež 2005 = What a wonderful story the world can be : Czech books for children and young people 2005. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2006, 48 s. ISBN 8086310574.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 807185669x.

PÁLKA, Ondřej. Rozum do kapsy: malá kapesní encyklopedie. Ilustrace František Skála. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1964. Oko (SNDK). ISBN 80-000-0241-8.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež. Praha: Albatros, 1984.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. Současná ilustrace dětské knihy. Praha: Odeon, 1979. Soudobé české umění.

TOMÁŠEK, M. Skautská praxe. Liberec: Skauting, 1995. Skautské prameny. ISBN 80-854-2113-5.

VORÁČEK, Jaroslav a Otakar CHALOUPKA. Kontury české literatury pro děti a mládež: (od začátku 19. století po současnost). 2. vyd. Praha: Albatros, 1984.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Časopis Skaut-Junák 1915 – 2015. In: Časopis Skaut-Junák 1915 – 2015 [online]. 2015 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://skaut-junak.skauting.cz>

Albatrosmedia.cz [online]. In: . [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/albatros.html>

Edice oko. In: Wikipedia.org [online]. 2016 [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Edice_OKO

Encyklopedie pro děti 21. století. In: Albatros.cz [online]. 2015 [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/encyklopedie-pro-deti-21-stoleti-2/>

Baobab. In: Almanach Labyrint [online]. 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.almanachlabyrint.cz/nakladatelstvi/288/baobab/>

Miroslav Šašek. In: Baobab-books [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/miroslav-sasek>

Biography. In: This is M. Sasek [online]. 2009 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.miroslavsasek.com/biography/>

Nadační fond. In: Sasek foundation [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.sasekfoundation.eu/nadacni-fond>

MS Studio. In: Ms Studio Graphic design [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.ms-studio.cz>

Martin Sodomka. In: Pardubice.idnes.cz [online]. 2013 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://pardubice.idnes.cz/i-dalsi-kniha-pro-deti-svitav->

skeho-martina-sodomky-se-dobre-prodava-1p0-/pardubice-zpravy.
aspx?c=A130924_1980757_pardubice-zpravy_jah

Profil. In: Labyrint [online]. [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.labyrint.net/stranka/23/profil>

Proč obrazy nepotřebují názvy. In: Labyrint [online]. [cit. 2016-05-06].
Dostupné z: <http://www.labyrint.net/kniha/817/proc-obrazy-nepotrebuji-nazvy>

Současnost. In: Host nakladatelství [online]. 2016 [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/o-nas/soucasnost>

Kamarádi z abecedy. In: Nakladatelství Host Brno [online]. 2012 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/nakladatelstvi/pro-deti-a-mladez/kamaradi-z-abecedy-809>

Nakladatelství Petr Prchal. In: Petr Prchal Nakladatelství [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://nakladatelstviprchal.cz>

Bibliografie. In: Lucie Seifertova [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.seifertova.cz/ceska.htm>

Dějiny udatného českého národa. In: Petr Prchal Nakladatelství [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://nakladatelstviprchal.cz/produkt/dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/>

Tiskové a distribuční centrum. In: Skautská křižovatka [online]. 2015 [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dalsi-institutev/tdc?autologin=1>

Skautské prameny. In: Databáze knih [online]. 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/edice/skautske-prameny-5250/strana-1>

O NČKR. In: Památník národního písemnictví [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>

Česká sekce IBBY. In: Ibbly Czech republic [online]. 2010 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/ibby-eska-sekce/ceska-sekce-ibby>

O soutěži. Zlatá stuha [online]. 2014 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

Kategorie. Zlatá stuha [online]. 2014 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/kategorie>

SÚŤAŽ NAJKRAJŠIE KNIHY SLOVENSKA. In: BIBIANA [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.bibiana.sk/index.php?id=83>

NAJKRAJŠIE A NAJLEPŠIE SLOVENSKE DETSKÉ KNIHY 2015. In: Čítárny [online]. 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.citarny.cz/index.php/ceny/ceny-ve-svete/5614-najkrajšie-a-najlepšie-slovenske-detske-knihy-2015>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Ukázka z cestopisu – To je Londýn

Dostupné z: http://www.baobab-books.net/sites/default/files/imagecache/new_window/to_je_londyn_cesky.jpg

Obr. 2. Ukázka z cestopisu – Moje hrady a zámky

Dostupné z: <http://m.fler.cz/blog/moje-hrady-a-zamky-28695>

Obr. 3., obr. 4. Dětská encyklopedie – Bohumil Říha, 1962

Dostupné z: <http://eshop.mlha.gr/mlha/eshop/1-1-Detske-knihy/0/5/26252-Detska-encyklopedie-Bohumil-Riha-Vladimir-Fuka>

Obr. 5. Pohádkové leporelo

Dostupné z: <http://www.muzeumhk.cz/clanky-soutez-o-nejkrasnejsi-pohadkove-leporelo.html>

Obr. 6. Látkové leporelo

Dostupné z: <http://www.fler.cz/zbozi/latkove-leporelo-jahoda-1752531>

Obr. 7. Ukázka z učebnice prvouky Já a můj svět 2

Dostupné z: <http://www.ajshop.cz/nova-skola-s-r-o-/ja-a-muj-svet-2-prvouka-ucebnice/>

Obr. 8. Ukázka z učebnice Dějepis 6 – Pravěk, starověk

Dostupné z: <http://www.ajshop.cz/nova-skola-s-r-o-/dejepis-6-pravek-starovek-ucebnice/>

Obr. 9., obr. 10. Ukázka z knihy Mistr sportu skáče z dortu – Říkadla, básničky, písničky a jiné srandičky

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 11. Ukázka z knihy Orbis Sensualium Pictus – Jan Amos Komenský

Dostupné z: <http://www.eucebnice.cz/literatura/baroko.html>

Obr. 12., obr. 13. Ukázka z edice Proč?

Dostupné z: <http://www.sndk.cz/index.php/cs/component/virtuemart/detske-knihy/proc-vyhynuli-mamuti-jaroslav-malak-detail.html?Itemid=0>

Obr. 14. Ukázka z knihy Scouting for Boys – R. B. Powell

Dostupné z: <http://www.gamepark.cz/pictures/00/10/66/106613.jpg>

Obr. 15. Základy junáctví – A. B. Svojskík

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 16. Podobizny zakladatelů skautingu

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 17., obr. 18. Skautská praxe I. – ukázka ilustrací z této publikace

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 19., obr. 20. Cestou k pramenům – 100 let skautingu v obrazech a ukázka z této publikace

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 21. Stará skautská stezka

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 22., obr. 23. Ukázka nových skautských stezek

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 24.–obr. 26. Ukázka nových stezek pro vlčata

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 27., obr. 28. Ukázka některých příruček

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 29., obr. 30. Ukázka prvních čísel časopisu

Dostupné z: <http://skaut-junak.skauting.cz/#!>

Obr. 31.–obr. 35. Současné skautské časopisy

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 36. Skautský symbol

Dostupné z: vlastní zdroj.

Obr. 37.–obr. 39. Ukázka edice Oko

Dostupné z: vlastní zdroj.

Dostupné z: <http://storage.albatrosmedia.cz/albatrosmedia/images/large/Ofcb-d6a87ea0e340da6bdf5637627a5a.jpg>

Dostupné z: http://vlastimilvondruska.cz/img/a_k_svatky.jpg

Obr. 40, obr. 41. Ukázka z knihy Jak velbloud potkal řávu – Mária Neradová

Dostupné z: <http://storage.albatrosmedia.cz/albatrosmedia/images/large/688ff48b858f5d0e4989fa184d464a71.jpg>

Dostupné z: http://1gr.cz/fotky/idnes/14/042/org/VHA529562_stra-na_080_081.jpg

Obr. 42., obr. 43. Ukázka z knihy *Encyklopedie pro děti 21. století* – Jiří Žáček

Dostupné z: <http://www.albatros.cz/encyklopedie-pro-deti-21-stoleti-2/>

Obr. 44.–obr. 46. Ukázky z edice *To je* – Miroslav Šašek

Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/200533/To%20je%20New%20York/200533_uk.jpg/FILE/to-je-new-york-to-je-new-york-200533_uk.jpg

Dostupné z: <http://www.andilkove.cz/4555-11142-thickbox/to-je-pariz.jpg>

Dostupné z: http://www.baobab-books.net/sites/default/files/imagecache/new_window/to_je_pariz_cesky_0.jpg

Obr. 47., obr. 48. Ukázky z edice *Technických pohádek* – Martin Sodomka

Dostupné z: <https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/205610/Uk%20E1zka/str22-23.jpg/FILE/jak-si-postavit-dum-ukazka-str22-23.jpg>

Dostupné z: <https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/178702/Jak%20si%20postavit%20letadlo/178702%2034-35.jpg/FILE/jak-si-postavit-letadlo-jak-si-postavit-letadlo-178702-34-35.jpg>

Obr. 49., obr. 50. *Leporelo* – Martin Sodomka

Dostupné z: <https://img.agatinsvet.cz/commodityDetailZoom/images/9788090520790-2.jpg>

Dostupné z: <https://img.agatinsvet.cz/commodityDetailZoom/images/9788090520790-1.jpg>

Obr. 51.–obr. 53. Ukázky z knihy *Hlava v Hlavě* – Ondřej Buddeus, David Böhm

Dostupné z: http://pagefive.com/587-large_default/hlava-v-hlave.jpg

Dostupné z: <http://www.labyrinth.net/novinka/696/hlava-v-hlave-ukazka>

Obr. 54., obr. 55. *Proč obrazy nepotřebují názvy* – Ondřej Horák, Jiří Franta

Dostupné z: <http://www.bohmfranta.net/wp-content/uploads/2014/12/09/proc-obrazy-nepotrebuji-nazvy/16.jpg>

Obr. 56., obr. 57. Ukázky z knihy *Kamarádi z Abecedy* – Radek Malý, František Petrák

Dostupné z: http://2.bp.blogspot.com/-GyfiXjAhWEI/U6naTu30GSI/AAAAAAA-AH5E/DW1zV4hu44s/s1600/DSC_0517.JPG

Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/galerie/knihy/109/abeceda2.jpg>

Obr. 58. Leporelo – František Petrák

Dostupné z: <http://www.frantisekpetrak.cz/images/ilustrace/abeceda03.jpg>

Obr. 59., obr. 60. Edice Dějiny pro nejmenší – Lucie Seifertová

Dostupné z: http://nakladatelstvivrchal.cz/wp-content/uploads/2014/11/obalka_komensky_mala.jpg

Dostupné z: http://1gr.cz/fotky/idnes/13/044/cl6/OB4adead_horymir7.JPG

Obr. 61. Dějiny udatného českého národa – Lucie Seifertová

Dostupné z: http://www.epublishing.cz/sites/default/files/imgp2529_2copy.jpg

Obr. 62., obr. 63. Ukázka z knihy Skautskou stezkou

Dostupné z: vlastní zdroj

Dostupné z: http://www.irenatrefilova.cz/images/d071_23_skaut_stezkou_vprvn_pomoc.jpg

Obr. 64., obr. 65. Soutěž Zlatá stuha

Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/galerie/aktuality/17/c4f5ada2.jpg>

Dostupné z: <http://weball.creos.cz/data/aktuality/324.jpg>

Obr. 66., obr. 67. Ukázky z vlastních skautských deníků

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 68., obr. 69. Ukázky z publikací konkrétních kurzů

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 70., obr. 71. Ukázky prvotních sešitů

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 72. Návrh obálky knihy

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 73., obr. 74. Ukázka prvních zkušebních tisků dvojstran

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 75.–obr. 77. Ukázka prvních zkušebních tisků dvojstran

Dostupné z: vlastní zdroj

Obr. 78–obr. 83. Ukázky dalších ilustrací z knihy

Dostupné z: vlastní zdroj